

Ekonomi ve İhracat Verileri Bülteni

Kasım 2022

immib

İstanbul Maden ve Metaller
İhracatçı Birlikleri

Konular

Küresel Ekonomi ve Ticaret

1

Türkiye Ekonomisi ve Dış Ticareti

10

Küresel Emtia Fiyatları

25

SKDM ile İlgili Merak Edilen Sorular

36

Yeni Nesil İhracat Destekleri

41

Bu rapor güvenilir olduğuna inanılan kamuya açık kaynaklardan elde edilen veriler kullanılarak yalnızca bilgilendirme amacıyla hazırlanmış olup herhangi bir yatırım tavsiyesi olarak yorumlanmamalıdır. Bu raporda yer alan görüş ve değerlendirmeler İstanbul Maden ve Metaller İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliğinin kurumsal yaklaşımını yansıtmamaktadır. İstanbul Maden ve Metaller İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliği bu raporda yer alan görüş, değerlendirme ve bilgilerin doğru, değişmez ve eksiksiz olması konusunda herhangi bir şekilde garanti vermemektedir. İstanbul Maden ve Metaller İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliği bu raporda yer alan bilgilerde herhangi bir bildirimde bulunmaksızın değişiklik yapma hakkına sahiptir. Bu rapor ve içindeki bilgilerin kullanılması nedeniyle oluşabilecek doğrudan veya dolaylı zararlardan İstanbul Maden ve Metaller İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliği sorumluluk kabul etmemektedir.

Küresel Ekonomi ve Ticaret

Dünya Ekonomisi

IMF'nin küresel ekonomi için 2023 yılı büyüme tahmini %3,7

Küresel ekonomide dünya çapında artan maliyetler, Rusya ile Ukrayna arasında yaşanan savaş, Çin ekonomisinde görülen yavaşlama belirtileri ve küresel tedarik zincirlerindeki sorunlar öne çıkan gelişmelerdir. Bu açıdan değerlendirildiğinde küresel ekonominin önünde önemli zorluklar bulunduğu gün geçtikçe daha fazla uzman tarafından dile getirilmektedir. IMF tarafından 2022 yılı Ekim ayında yayınlanan küresel görünüm raporunda 2021 yılında %6 seviyesinde gerçekleşen küresel ekonomik büyümenin 2022 yılında %3,2 olacağı tahmini yapılmıştır². 2023 yılında ise büyümenin %2,7 olarak gerçekleşeceği öngörülmektedir. 2022 yılında gelişmiş ekonomilerin %2,4, yükselen piyasaların ve gelişmekte olan ekonomilerin ise %3,7 oranında büyüyeceği tahmin edilmektedir. Daha önceki raporlarda %2,9 olan 2023 yılı büyüme tahmininin %2,7'ye aşağı yönlü olarak revize edilmesi küresel ekonomideki olumsuz gelişmelerin ağır bastığının bir göstergesi olmuştur. Gerçekleşmesi durumunda bu oran, 2008 yılında başlayan Küresel Kriz dönemi ve 2020 yılındaki Covid-19 salgın döneminden sonraki en düşük küresel büyüme oranı olacaktır. Kötü senaryoda ise 2023 yılında büyümenin %2'nin de altına düşmesinin mümkün olduğu belirtilmektedir. Dikkat çeken diğer bir nokta ise 2022 ve 2023 yılı içinde dünyadaki ülkelerin üçte birinden fazlasının arka arkaya iki çeyrek ekonomik daralma yaşayacağı tahmin ediliyor olmasıdır. Küresel çapta en büyük paya sahip ekonomilerden ABD, AB ve Çin'de ise büyümenin sınırlı kalacağı belirtilmektedir.

IMF tahminlerine göre 2021 yılında %6 seviyesinde büyüyen küresel ekonominin 2022 yılında %3,2, 2023 yılında ise %2,7 büyüyeceği öngörülmektedir

Kaynak: IMF

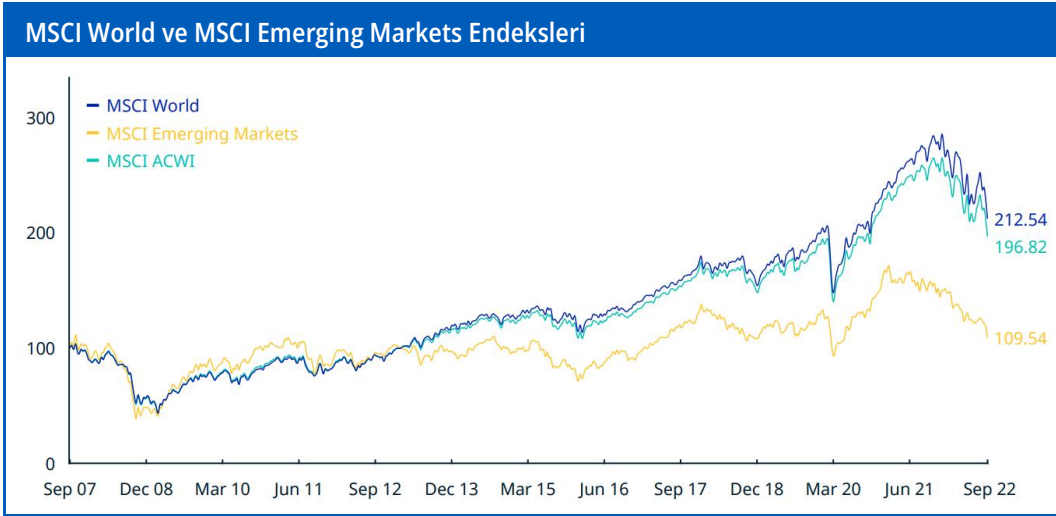
Enerji krizi nedeniyle Avrupa'da kış aylarının zorlu geçmesi bekleniyor

Diğer yandan Rusya ile Ukrayna arasındaki savaş ve bu savaş sonucu uygulanan yaptırımlar küresel ticareti olumsuz olarak etkilemeye devam etmektedir. Özellikle savaş nedeniyle Avrupa'da bir enerji krizinin oluşması ve bu durumun yaşam maliyetlerini oldukça artırması ile birlikte sanayi üretimine de zarar vermesi söz konusudur. 2022 yılında kış aylarının Avrupa ülkeleri için oldukça zor geçeceği belirtilmektedir. 2023 yılında enerji alanında durumun daha da kötüleşebileceği uyarıları yapılmaktadır. Son dönemde Avrupa'da doğal gaz fiyatları 2021 yılındaki seviyelerine kıyasla yaklaşık 4 kat artmıştır.

Rusya-Ukrayna arasındaki savaş nedeniyle Avrupa'da bir enerji krizinin oluşması ve bu durumun yaşam maliyetlerini artırması ile birlikte sanayi üretimine de zarar vermesi söz konusudur

Küresel ekonomik gelişmeler fiyat istikrarı konusunda ülkeleri zorluyor

Artan fiyatları kontrol altına alma zorunluluğu ülkeleri farklı araçlarla bu duruma müdahale etmeye yöneltmektedir. Özellikle dünyanın en büyük ekonomisi konumunda bulunan ABD'de mali koşulların sıkılaştığı görülmektedir. Japonya ise fiyat istikrarının sağlanabilmesi için 24 yıl sonra ilk kez doğrudan döviz müdahalesine başvurmayı tercih etmiştir. ABD'nin uygulamaya başladığı sıkı para politikası ABD Doları'nın birçok varlık karşısında aşırı değerlenmesine yol açan etkenlerin başında yer almaktadır. Değerli metallerden olan altın, son dönemde ABD Doları karşısında son 2 yılın en düşük seviyesini görmüştür. AB para birimi Euro ise ABD Doları karşısında ciddi ölçüde değer kaybederek uzun yıllardan sonra ilk defa 1 ABD Doları'nın altına düşmüştür. 10 yıllık ABD tahvil getirisi 2022 yılı Ekim ayında %4,3'e yükselerek 2008 yılından beri görülen en yüksek seviyeye ulaşmıştır. Gelişmiş ülkelerin menkul kıymet piyasalarını izleyen MSCI World Endeksi son bir yılda %19 değer kaybetmiştir.

Kaynak: MSCI

Benzer şekilde gelişmekte olan ülke menkul kıymetler piyasalarını izleyen MSCI Emerging Markets Endeksi son bir yılda yaklaşık %27 değer kaybetmiş durumdadır². Gelişmiş ülkelerin mali sıkılaştırma politikaları küresel çapta talepte bir daralmaya neden olmaktadır. 2021 yılında %4,7 seviyesinde bulunan küresel enflasyonun 2022 yılı sonuna doğru %8,8 ile zirve noktasına ulaşması, 2023 yılında %6,5'e inmesi ve 2024 yılı itibarıyla %4,1'e gerilemesi öngörülmektedir. Bu açıdan değerlendirildiğinde enflasyonun önceki tahminlere kıyasla daha uzun süre yüksek seviyelerde kalmaya devam edeceği belirtilmektedir.

Çin ekonomisindeki yavaşlama küresel çapta etki oluşturabilir

Covid-19 salgını sonrası uygulamaya koyulan "sıfır vaka" politikasını devam ettiren Çin'de halen vaka sayılarının arttığı bölgelerde sosyal kısıtlamalar uygulanmaktadır. Bu durum Çin ekonomisinin beklenen büyümeyi gerçekleştirememesinin sebeplerinden biri olarak gösterilmektedir. Özellikle Çin'de ekonomik büyümenin 2022 yılının 2. çeyreğinde beklentilerin altında kalması ve konut piyasasında yaşanan zayıflık dikkat çekmektedir. Dünya ekonomisinde önemli bir ağırlığı bulunan Çin ekonomisinde yaşanacak yavaşlamanın küresel çapta hissedilmesi kaçınılmaz görülmektedir.

Uluslararası Kuruluşların Büyüme Tahminleri

	Dünya	Avro Bölgesi	ABD	Brezilya	Rusya	Hindistan	Çin	Japonya	
IMF	2021	6,0	5,2	5,7	4,6	4,7	8,7	8,1	1,7
	2022	3,2	3,1	1,6	2,8	-3,4	6,8	3,2	1,7
	2023	2,7	0,5	1,0	1,0	-2,3	6,1	4,4	1,6
OECD	2021	5,8	5,2	5,7	4,9	4,7	8,7	8,1	1,7
	2022	3,0	3,1	1,5	2,5	-5,5	6,9	3,2	1,6
	2023	2,2	0,3	0,5	0,8	-4,5	5,7	4,7	1,4
Dünya Bankası	2021	5,7	5,4	5,7	4,6	4,7	8,7	8,1	1,7
	2022	2,9	2,5	2,5	1,5	-8,9	7,5	4,3	1,7
	2023	3,0	1,9	2,4	0,8	-2,0	7,1	5,2	1,3

Kaynak: IMF, OECD, Dünya Bankası

IMF'den mali koşullardaki sıkılaştırmanın küresel bir resesyona neden olabileceği uyarısı

Sert esmeye başlayan ekonomik rüzgarlar özellikle gelişmekte olan ülkeleri olumsuz etkilemektedir. ABD Doları'nın aşırı değerlenmesinin gelişmekte olan ülke pazarlarındaki ürünlerin fiyatını artırdığı ve yaşam maliyetlerini ciddi biçimde yukarı çektiğine vurgu yapılmaktadır. ABD Doları 2000'li yıllardan başından beri en fazla değerlendiği dönemi geçirmektedir. Sermaye akışlarındaki değişim ve dış borçlar da gelişmekte olan ülkeleri zorlayan diğer gelişmeler arasındadır. IMF tarafından ayrıca mali koşulların agresif biçimde sıkılaştırmasının küresel çapta ağır bir resesyona tetikleyebileceği uyarısı da yapılmaktadır. Diğer yandan ABD, AB ve Birleşik Krallık'ta istihdam piyasasının oldukça güçlü olması küresel çaplı resesyona korkularını biraz olsun dindirmektedir.

ABD ekonomisi ilk 2 çeyrekteki daralmanın ardından 3. çeyrekte %2,6 büyüdü

Dünyanın önde gelen ekonomilerinde 2022 yılının ilk üç çeyreğinde elde edilen makro ekonomik veriler incelendiğinde, ABD ekonomisinin üst üste iki çeyrekte daralmış olması dikkat çekici konuların başında gelmektedir. 2022 yılının ilk çeyreğinde bir önceki çeyreğe göre %1,6 daralan ABD ekonomisi, 2. çeyrekte ise %0,6 daralmıştır. 3. çeyrekte ise ABD ekonomisi %2,6 büyümüştür². Bir önceki yılın aynı dönemi ile karşılaştırıldığında ise 1. çeyrekte ABD ekonomisi %3,7 büyürken 2. ve 3. çeyrekteki büyüme oranı %1,8 olarak

gerçekleşmiştir. IMF verilerine göre 2022 yılında ABD ekonomisinin %1,6 oranında büyüyeceği, 2023 yılında ise büyüme oranının %1,0 olarak gerçekleşeceği öngörülmektedir. Yıl içinde son 40 senenin en yüksek seviyesine ulaşan ABD tüketici enflasyonu oranı Eylül 2022 döneminde azalarak %8,2 olarak gerçekleşmiştir. Bu oran son 7 ayın en düşük enflasyonu olarak kayıtlara geçmiştir. Enflasyon oranlarında kısmi bir düşüşün gözlemlenmesi enflasyon oranlarının zirve noktasına ulaştığı yorumlarına neden olsa da gerçekleşen düşüşün hedeflenen seviyenin altında kalması ekonomiyi baskı altında tutmaktadır.

Çin ekonomisi 2. çeyrekteki daralmanın ardından 3. çeyrekte %3,9 büyüdü

Dünyanın en büyük ikinci ekonomisi Çin ise 2022 yılının ilk çeyreğinde bir önceki çeyreğe göre %1,4 büyürken, 2. çeyrekte %2,6 küçülmüştür. 3. çeyrekte ise büyüme oranı %3,9 olarak gerçekleşmiştir. Bir önceki yılın aynı dönemi ile kıyaslandığında ise Çin 2022 yılının 1. çeyreğinde %4,8 büyürken, 2. çeyrekte büyüme oranı %0,4'e düşmüştür. 3. çeyrekte büyüme oranı %3,9 olmuştur. Dünyanın en büyük ikinci ekonomisine sahip olan ve birçok emtia grubunda en büyük tüketici konumunda bulunan Çin ekonomisinde beklentilerin altında kalan bu büyüme oranları küresel çapta gerçekleşebilecek ekonomik yavaşlama tedirginliğini artırmaktadır. IMF verilerine göre 2022 yılında Çin ekonomisinin %3,2 oranında büyüyeceği, 2023 yılında ise büyüme oranının %4,4 olarak gerçekleşeceği öngörülmektedir. Ağustos ayında %2,5 seviyesinde bulunan Çin'de enflasyon oranı, 2022 yılı Eylül ayında %2,8 olarak gerçekleşmiştir. Bu oran 2020 yılı Nisan ayından beri Çin'de görülen en yüksek enflasyon oranı olarak kayıtlara geçmiştir. Çin'de enflasyon oranındaki artışın gıda fiyatlarında görülen yükselişten kaynaklandığı ifade edilmektedir.

3. çeyrekte ABD ekonomisi %1,8 büyürken Çin ekonomisinde büyüme oranı %3,9 olarak gerçekleşmiştir

Dünyanın Önde Gelen Ekonomilerinde Güncel Durum

	ABD	Çin	Japonya	Almanya
Yıllık Büyüme (%)				
Tahmini 2023 Yılı Büyüme Oranı (%)	1,0	4,4	1,6	-0,3
Tahmini 2022 Yılı Büyüme Oranı (%)	1,6	3,2	1,7	1,5
2021 Yılı Büyüme Oranı (%)	5,9	8,1	1,7	2,6
Çeyreklik Büyüme (Bir önceki çeyreğe göre - %)				
3.Çeyrek GSYH Büyüme	2,6	3,9	-	0,3
2.Çeyrek GSYH Büyüme	-0,6	-2,7	0,9	0,1
1.Çeyrek GSYH Büyüme	-1,6	1,6	0,1	0,8
Çeyreklik Büyüme (Bir önceki yılın aynı dönemine göre - %)				
3.Çeyrek GSYH Büyüme	1,8	3,9	-	1,2
2.Çeyrek GSYH Büyüme	1,8	0,4	1,6	1,7
1.Çeyrek GSYH Büyüme	3,7	4,8	0,6	3,6
Enflasyon Oranları				
Enflasyon Oranı (%)	8,2	2,8	3,0	10,4
Tahmini 2022 Yıl Sonu Enflasyon Oranı (%)	6,4	2,7	2,4	10,2
Tahmini 2023 Yıl Sonu Enflasyon Oranı (%)	2,3	1,8	1,2	5,4

Kaynak: IMF, İlgili ülkelerin istatistik kuruluşları

Japonya ekonomisi ikinci çeyrekte %1,6 büyüdü

Japonya'da 2022 yılının ilk çeyreğinde ekonomik büyüklük bir önceki çeyreğe göre %0,1 artarken, 2. çeyrekte artış oranı %0,9 olarak gerçekleşmiştir. Bir önceki yılın ilk çeyreğine göre ise 2022 yılının ilk çeyreğinde ekonomi %0,6 büyürken, 2. çeyrekte büyüme oranı %1,6 olarak gerçekleşmiştir. 2022 yılında Japonya ekonomisinin %1,7 oranında büyüyeceği, 2023 yılında ise büyüme oranının %1,6 olarak gerçekleşeceği öngörülmektedir. Japonya'da enflasyon oranı Eylül 2022'de %3 olarak gerçekleşirken son 8 yılın en yüksek seviyesinde seyretmektedir.

Japonya, ABD ve AB'nin aksine mali koşullarda sıkılaşmaya gitmemiştir.

Daralması beklenen Almanya ekonomisi 3. çeyrekte %0,3 büyüdü

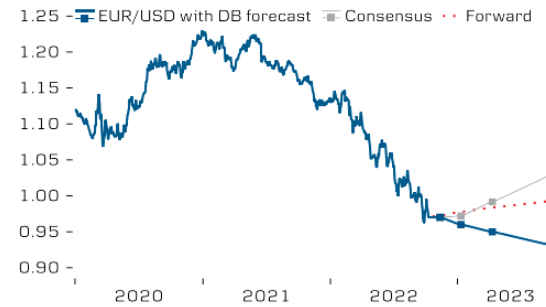
Avrupa'nın en büyük ekonomisi Almanya 2022 yılının 1. çeyreğinde %0,8 büyümüştür. 2. çeyrekte ise büyüme oranı %0,1'e düşerken 3. çeyrekte ise büyüme oranı %0,3 olarak gerçekleşmiştir. Bir önceki yılın aynı dönemi ile karşılaştırıldığında 1. çeyrekte büyüme oranı %3,6 olurken 2. çeyrekte büyüme oranı %1,7 olarak gerçekleşmiştir. 3. çeyrekte ise büyüme %1,2 olmuştur. 2022 yılında Almanya ekonomisinin %1,5 oranında büyüyeceği, 2023 yılında ise ekonominin %0,3 küçüleceği tahminleri yapılmaktadır. Enflasyon oranı ise Ekim 2022 döneminde, Doğu ve Batı Almanya'nın 1990 yılında birleşmesinden beri en yüksek seviye olan %10,4'e ulaşmıştır.

Danske Bank'ın 12 ay sonraki Euro-Dolar kur tahmini 0,93

Danimarka merkezli Danske Bank tarafından ABD Doları/Euro kuru ile ilgili yapılan tahminlerde ortak görüşün aksine ABD Doları'nın önümüzdeki bir yıl içinde Euro karşısında değerlenmeye devam edeceği ve 0,93 seviyesine ulaşacağı öngörülmüştür². Bu öngörülerde, ABD'de mali koşullardaki sıkılaşmanın devam edeceği, AB'nin ise daha ılımlı davranacağı senaryosu üzerinden hareket edilmektedir. Ortak görüş ise Euro'nun ABD Doları karşısında yıl boyunca kademeli olarak değerleneceği ve kurun 1,15 seviyesine ulaşacağı yönündedir. Özellikle enflasyonist baskıların iyileşmesinin ve sanayi üretiminin artmasının bu süreci destekleyeceği belirtilmektedir. Almanya merkezli Commerzbank ise 2023 yılı 4. çeyreği için Dolar/Euro kuru öngörüsünü 1,05 olarak yayınlamıştır².

Danske Bank 12 Aylık Dolar – Euro Kur Tahmini

EUR/USD

Kaynak: Danske Bank

Grafikte mavi renkli eğri Danske Bank'ın tahmini Euro/Dolar kurunun zamana göre değişimini göstermektedir. Gri renkli eğri (Consensus) ise finans sektörlerindeki genel kaniya göre Euro/Dolar kurunun önümüzdeki 12 aylık tahmini değişimini ifade etmektedir.

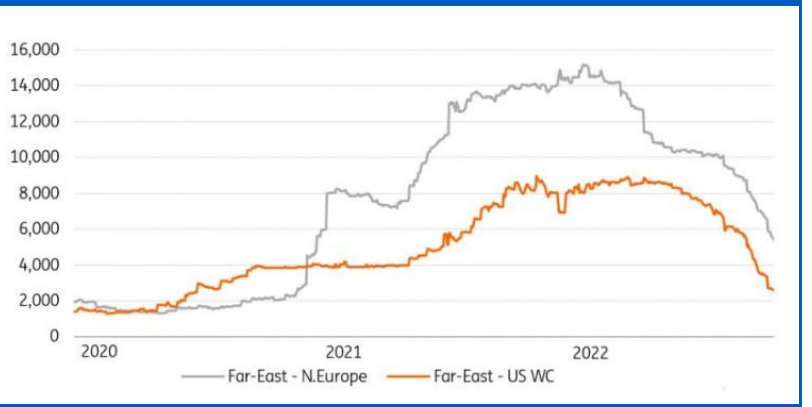
Deutsche Bank'tan 2023 yılının ikinci yarısında ABD'de resesyona beklentisi

Almanya merkezli Deutsche Bank tarafından ABD'de mali koşullardaki sıkışmanın ülke ekonomisinin 2023 yılının ikinci yarısında resesyona girmesine neden olabileceği belirtilmektedir². Bu olasılık gerçekleşirse ABD'de 2023 yılı sonunda işsizlik oranının %5,5' yükselmesi, enflasyon oranının ise %3,9'a düşmesi öngörülmektedir. Enflasyon oranlarının istenilen seviyelere düşmemesi durumunda daha agresif bir politika izlenebileceği, bu durumun daha derin ve daha erken başlayan bir resesyona dönüşebileceği de ifade edilmektedir. Avrupa'da ise resesyona daha ağır geçebileceği belirtilerek, 2023 yılında Euro bölgesi ekonomilerinin %2,2 küçüleceği tahmini yapılmıştır. Özellikle Almanya ekonomisinin 2023 yılında %3-4 oranında daralabileceği tahmini üzerinde durulmaktadır.

ING Bank tahminlerine göre 2023 yılında küresel ticaret daha zorlu geçecek

ING Bank analistlerine göre 2023 yılının küresel mal ticareti açısından daha zorlu geçebileceği ifade edilmektedir². Zayıflayan tüketici talebi, arzın talebin aşması, enerji krizi ve yüksek enflasyon oranları gibi konular bu durumu etkileyecek faktörler olarak sıralanmıştır. Ancak bu dönemde tedarik zincirlerinin rahatlaması ve konteyner taşımacılık fiyatlarının da düşmesi öngörülmektedir. Almanya merkezli Commerzbank² ve İngiltere merkezli Lloyds Bank² analizleri de Eylül ayında tedarik zincirlerindeki baskıların azaldığını desteklemektedir. Özellikle ABD'nin Los Angeles limanındaki yoğunluğun büyük ölçüde azaldığı ifade edilmektedir. 2023 yılında küresel ticaret artış oranının %1,2 olacağı tahmini yapılmıştır. Tanker taşımacılığında ise fiyatlar Rusya-Ukrayna arasındaki savaşın petrol ticareti üzerindeki etkilerinin de etkisiyle yüksek kalmaya devam etmektedir.

Uzak Doğu – Avrupa ve ABD Arası Konteyner Taşımacılık Fiyatları

Kaynak: ING Bank

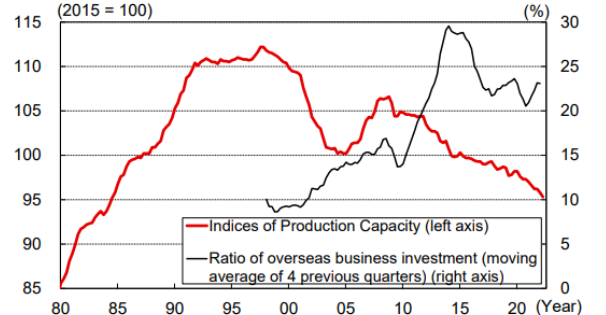
Grafikte gri renkli eğri Uzak Doğu – Kuzey Avrupa hattındaki konteyner taşımacılık fiyatlarının zamana göre değişimini göstermektedir. Turuncu renkli eğri ise Uzak Doğu-ABD (Batı Yakası) hattındaki konteyner taşımacılık fiyatlarının zamana göre değişim hareketini ifade etmektedir.

Mitsubishi UFG Bankası analizleri Japonya merkezli firmaların yurtdışındaki üretimlerini Japonya'ya taşımaya başladığını gösteriyor

Japon Yen'i ABD Doları karşısında son 30 yıldaki en düşük seviyesinde bulunmaktadır. Japonya 24 yıl aradan sonra ilk kez piyasalara doğrudan müdahalede bulunarak Yen'in ABD Doları karşısında daha fazla değerini kaybetmesinin önüne geçmeye çalışmıştır. Japonya merkezli Mitsubishi UFG Bankası ise ABD Doları karşısında Yen'in tarihi düşük seviyelerde bulunmasının Japonya'nın ihracatında belirgin bir artışa sebep olmayacağı öngörüsünde bulunmuştur². Bunun en önemli nedeni olarak ise özellikle 2008 yılındaki küresel çaplı ekonomik krizden sonra Japonya'daki üretimin önemli ölçüde yurtdışına taşınması gösterilmektedir. Diğer yandan düşük değerli Yen ile birlikte üretim maliyetlerinin azalması Japon firmalarını üretimlerini belirli ölçüde Japonya'ya taşımaya yöneltebileceği de belirtilmektedir.

Japon İşletmelerin Yurtdışı Yatırımlarındaki Değişim

Chart 2: Production Capacity and Overseas Investment (2015 = 100)

Note: 1. "Ratio of overseas business investment" = overseas subsidiaries' business investment ÷ (overseas subsidiaries' business investment + domestic business investment)
2. Manufacturers included have capital of >JPY 100 million
Source: Ministry of Economy, Trade and Industry, Ministry of Finance, MUFG Bank Economic Research Office

Kaynak: Mitsubishi UFG

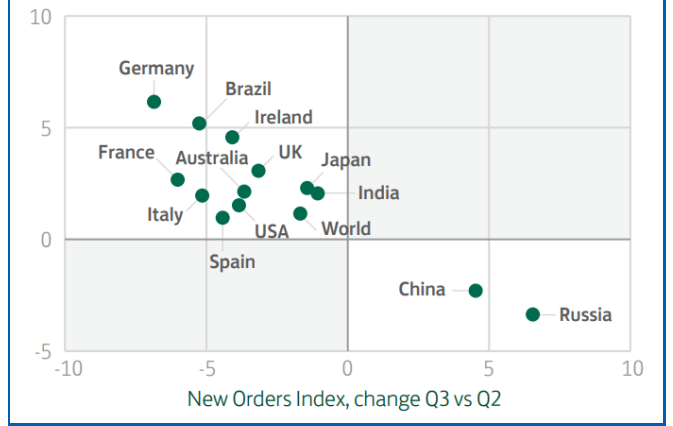
Grafikte gri renkli eğri Japonya merkezli firmaların yurt dışı yatırım oranlarının yıllara göre değişimini göstermektedir (son 4 çeyreklik hareketli ortalama). Kırmızı renkli eğri ise üretim kapasitesi endeksidir.

Lloyds Bank verileri yeni siparişlerde yaşanan düşüşe dikkat çekiyor

Lloyds Bank verilerine göre yükselen fiyatlar Avrupa başta olmak üzere talepte etkilerini göstermeye başlamıştır². İkinci çeyrekte üretimin artmasına rağmen üçüncü çeyrekte yeni siparişlerde yaşanan düşüşün özellikle Almanya, Fransa, İtalya, İspanya ve İrlanda açısından dikkat çekici olduğu ifade edilmiştir.

3. Çeyrekte Yeni Siparişler Endeksindeki Değişim

Kaynak: Lloyds Bank

Grafikte yeşil noktalar ülkelerin 3. çeyrekteki yeni sipariş endeksi değerlerinin 2. çeyrek değerlerine kıyasla değişimini göstermektedir.

UBS'e göre küresel enflasyon düşüş eğiliminde

İsviçre merkezli finans kuruluşu UBS analizlerine göre, dünyadaki tüm ülke ekonomilerinin yaklaşık %90'ında son 3 aylık dönemdeki enflasyon oranı bir önceki üç aylık dönemdeki enflasyona göre düşüş göstermiştir². Bunun en önemli nedeninin bu dönemde petrol fiyatlarında yaşanan gevşeme olduğu belirtilmektedir. Temel mal ve hizmet fiyatlarında da düşüş belirtilerinin başladığı ifade edilmektedir. Tedarik zinciri alanında yaşanan rahatlamaların da fiyatların düşmesine etkisinin olduğu vurgulanmaktadır.

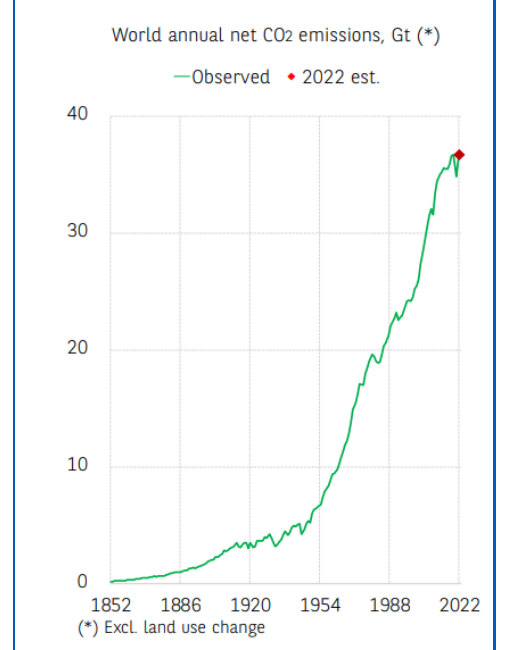
Barclays yılın son çeyreğinde gelişmiş ülke ekonomilerinin daralmasını bekliyor

İngiltere merkezli Barclays bankasına göre gelişmiş ülkelerin 2022 yılının 4. çeyreğinde daralması, 2023 yılında ise neredeyse sıfıra yakın büyüme sergilemesi öngörülmektedir². Özellikle 2022'nin son çeyreğinde Avrupa'da derin bir resesyon başlayacağı tahmini yapılmaktadır. ABD'de gerçekleşecek resesyonun nispeten daha az hasarlı geçeceği öngörülmektedir. 2023 yılında Çin ekonomisinin önceki tahminlerin aksine %5,5 olarak değil %4,5 olarak gerçekleşeceği öngörülmektedir. Tüm bu gelişmeler göz önüne alındığında 2023 yılında küresel ekonominin %2,2 büyüyeceği tahmini yapılmaktadır.

BNP Paribas'a göre 2022 yılında küresel sera gazı emisyonu rekor seviyeye ulaşacak

Fransa merkezli BNP Paribas kuruluşunun analizlerine göre küresel çapta sera gazı emisyonlarının 2022 yılında 2019 yılında ulaştığı zirve noktasını geçerek rekor seviyeye ulaşacağı tahmin edilmektedir². Özellikle enerji krizi ile boğuşan Avrupa devletlerinin enerji kaynağı olarak kömür tüketimine yönelmesinin bu durumu daha da kötüleştireceği belirtilmektedir.

Küresel Sera Gazı Emisyonları Değişimi

Kaynak: BNP Paribas

Grafikte yeşil renkli eğri küresel yıllık sera gazı emisyonunun yıllara göre değişimini göstermektedir. Kırmızı renkli işaret ise 2022 yılındaki tahmini değerdir.

Küresel Ticaret

DTÖ daha önce %3,4 olarak açıkladığı 2023 yılı küresel ticaret artış hızı beklentisini %1,0 olarak revize etti

Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) tarafından Ekim ayında yayınlanan ticaret istatistikleri bülteninde, dünya ticaretinin artış hızının 2022 yılının ikinci yarısından itibaren yavaşlayacağı ve 2023 yılında da bu durumun devam edeceği beklentisine yer verilmektedir². Bu durumun ana sebepleri arasında küresel ekonomiyi etkileyen şoklar yer almaktadır. Yapılan tahminlerde küresel mal ticaret hacminin 2022 yılında %3,5 artacağı belirtilmektedir. 2023 yılında ise artış hızının %1,0 olarak gerçekleşmesi öngörülmektedir. Ukrayna'daki savaş, yüksek enerji fiyatları, enflasyon ve mali koşullardaki sıkılaşma da dahil olmak üzere birçok ekonomik şokun, ticaret ve üretim üzerinde baskı oluşturduğu belirtilerek, daha önce %3,4 olarak açıklanan 2023 yılı artış tahmini %1'e indirilmiştir.

Küresel ticarete tedarik zincirlerindeki sorunların azalmaya başlaması olumlu bir gelişme olarak değerlendirilirken, küresel ekonomide büyümenin yavaşlaması bir risk faktörü olarak etkisini göstermektedir

Hanehalkı harcamaları azalırken üretimde maliyetlerin artması bekleniyor

Dünyanın önde gelen ekonomilerinde gerçekleşmesi öngörülen yavaşlamanın ithalat talebi üzerinde olumsuz etki oluşturacağı görüşler arasında yer almaktadır. Özellikle Avrupa'da, Rusya ile Ukrayna arasındaki savaş ve uygulanan ekonomik yaptırımlar nedeniyle meydana gelen enerji krizi hanehalkı harcamalarında kısıntılar yapılmasına ve sanayi üretiminde maliyetlerin ciddi boyutlarda artışına neden olmaktadır. ABD'de mali koşullarda sıkılaşmaya gidilmesi konut, otomotiv ve sabit sermaye yatırım alanlarında etkilerini hissettirmektedir. Diğer yandan Çin'in Covid-19 salgını kapsamında uyguladığı sosyal kısıtlamalar üretimde aksamalara sebep olurken, enerji ve gıda fiyatlarındaki artışlar özellikle gelişmekte olan ülkelerin borç yükünü daha da artırmaktadır.

Rusya-Ukrayna savaşındaki gelişmeler küresel ticaret için belirleyici olacak

Gelişmiş ekonomilerin para politikaları ve Rusya-Ukrayna arasındaki savaş küresel ticaret açısından yüksek derecede belirsizlik ortamı oluşturmaktadır. Bu konularda meydana gelecek gelişmeler ilerleyen dönemde küresel ticaretin hangi yönde seyredeceğini belirleyecek faktörler olacaktır.

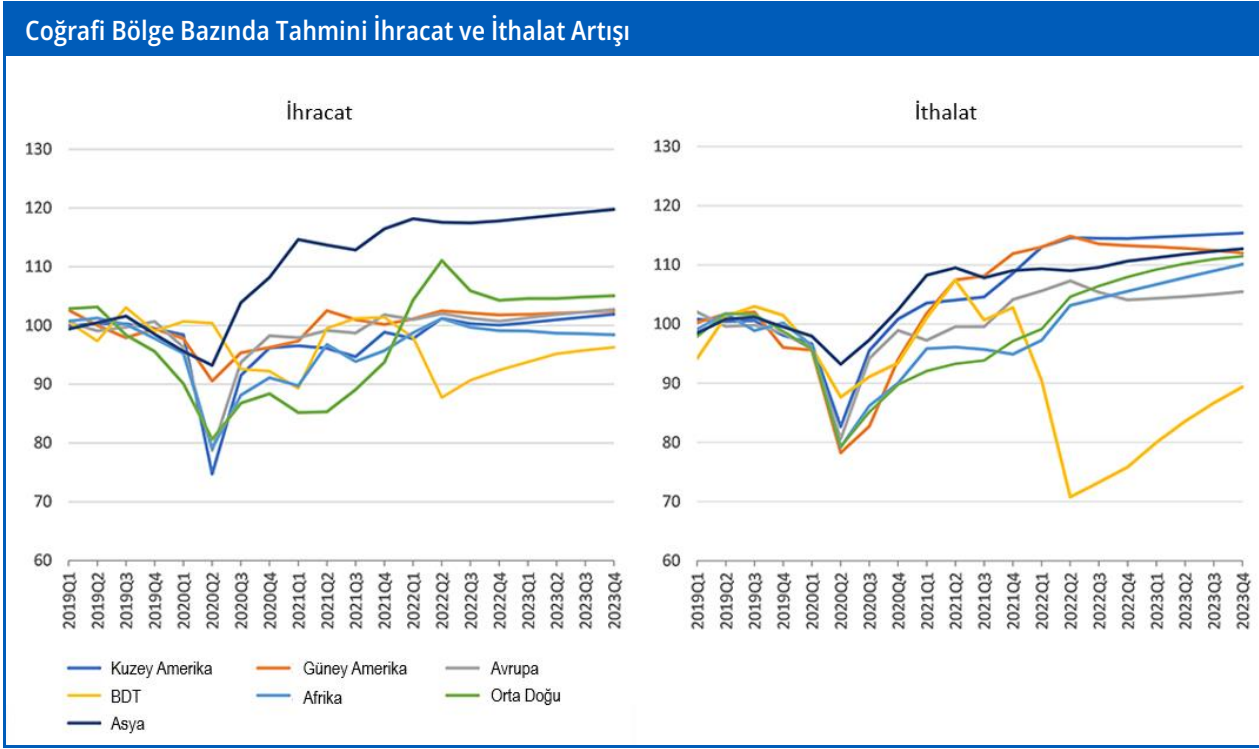
Dünyanın en fazla ihracat gerçekleştiren ülkesi konumunda bulunan Çin'in ihracatı 2022 yılı Ocak-Ağustos döneminde %13,5 artmıştır

En Büyük Dış Ticaret Hacmine Sahip Ülkelerde İhracat - İthalat

Dönem: Ocak-Ağustos 2022	ABD	Çin	Almanya
İhracat (milyon \$)	1.393.428	2.375.970	1.100.053
Yıllık İhracat Değişim Oranı (%)	21,9	13,5	2,8
İthalat (milyon \$)	2.224.340	1.815.445	1.052.960
Yıllık İthalat Değişim Oranı (%)	20,1	4,6	14,5
Denge (milyon \$)	-830.912	560,525	47.093
Hacim (milyon \$)	3.617.768	4,191,415	2.153.014

Kaynak: İlgili ülkelerin istatistik kuruluşları

Mal ticareti açısından değerlendirildiğinde, dünyanın en büyük ticaret hacmine sahip ülkesi olan Çin'in ihracatı 2022 yılı Ocak-Ağustos döneminde bir önceki yılın aynı dönemine göre %13,5 artarak 2,38 trilyon \$'a ulaşmıştır. İthalat ise %4,6 artışla 1.82 trilyon \$ olarak gerçekleşmiştir. Aynı dönemde ABD'nin ihracatı ise %21,9 artarak 1.39 trilyon \$'a ulaşırken ithalatı %20,1 artışla 2.22 trilyon \$ olarak gerçekleşmiştir. Almanya'nın Ocak-Ağustos 2022 döneminde ihracatı %2,8 artışla 1,1 trilyon \$'a ulaşmıştır. İthalatı ise %14,5 artışla 1,05 trilyon \$ olarak gerçekleşmiştir. Japonya 2022 yılının ilk sekiz ayında %1,1 artışla 502 milyar \$ ticari mal ihracatı gerçekleştirmiştir. İthalatı ise %22,4 artışla 599 milyar \$'a ulaşmıştır.

Kaynak: DTÖ

Küresel ticarete yılın en fazla ihracat artışı gerçekleştiren bölgesi Orta Doğu

Savaş nedeniyle Rusya'ya uygulanan yaptırımların bir etkisi olarak Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT) ülkelerinin ihracat ve ithalatında önemli bir düşüş meydana gelmiştir². Güney Amerika, Afrika ve özellikle Orta Doğu bölgelerinde yer alan ülkelerin ihracatları beklenenin üzerinde artmıştır. Kuzey Amerika, Avrupa ve Asya bölgelerinin ihracatı ise beklenen seviyede gerçekleşmiştir. Özellikle Kuzey Amerika ve Avrupa bölgesinin ithalatı beklenenin üzerinde artış göstermiştir. DTÖ analizlerine göre 2022 yılında en fazla ihracat artışı gerçekleştirecek bölgenin %14,6 ile Orta Doğu bölgesi olacağı tahmin edilmektedir. Orta Doğu bölgesini %6,0 ile Afrika ve %3,4 ile Kuzey Amerika takip etmektedir. Orta Doğu bölgesinin aynı zamanda yılı en fazla ithalat artışı gerçekleştiren bölge olarak kapatacağı öngörülmektedir. 2022 yılında Orta Bölgesi'nde ülkelerin ithalatındaki artış oranının %11,1 olarak gerçekleşeceği tahmin edilmektedir. Kuzey Amerika'nın ithalat artışının %8,5 olarak gerçekleşmesi beklenirken, Afrika'nın ithalat artışının %7,2 olacağı tahmin edilmektedir. Avrupa'nın ihracatının 2022 yılında %1,8 artması tahmin edilirken, ithalatındaki artışın ise %5,4 olması öngörülmektedir.

Türkiye Ekonomisi ve Dış Ticareti

Türkiye Ekonomisi

Türkiye ekonomisi 2022 yılı ikinci çeyreğinde %7,6 büyüdü

Türkiye ekonomisinde yıllık gayrisafi yurtiçi hasıla (GSYH) bir önceki yıla göre %11,4 artış göstermiştir². 2021 yılında Türkiye'nin GSYH'sı 807 milyar \$ olarak gerçekleşmiştir². Kişi başına GSYH ise 9.592 \$ olmuştur. TÜİK verilene göre GSYH'da en yüksek payı 2021 yılında %22,2 ile imalat sanayi almıştır. İmalatı, %13,0 ile toptan ve perakende ticaret, motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin onarımı ve %8,8 ile ulaştırma ve depolama sektörü izlemiştir. Yıllık gayrisafi yurt içi hasılda en düşük pay hanehalklarının işverenler olarak faaliyetleri için gerçekleşmiştir. 2022 yılının ikinci çeyreğinde ise Türkiye ekonomisi %7,6 büyümüştür. İkinci çeyrekteki toplam ekonomik büyüklük 219 milyar \$ olarak gerçekleşmiştir.

2022 yılının ikinci çeyreğinde ise Türkiye ekonomisi %7,6 büyümüştür. İkinci çeyrekteki toplam ekonomik büyüklük 219 milyar \$ olarak gerçekleşmiştir.

Sanayi Üretim Endeksi Ağustos ayında %1,0 arttı

Ekonominin sanayi kesiminde meydana gelen gelişmelerin ve uygulanan ekonomik politikaların, kısa dönemde olumlu veya olumsuz etkilerinin ölçülebilmesi için "Sanayi Üretim Endeksi" hesaplanmaktadır. Sanayi Üretim Endeksi yıllık bazda en güncel veri dönemi olan 2022 yılı Ağustos ayında %1,0 artmıştır. TÜİK Verilene göre 2022 yılı Ağustos ayında madencilik ve taşocakçılığı sektörü endeksi bir önceki yılın aynı ayına göre %12,4 azalırken, imalat sanayi sektörü endeksi %2,2 artmıştır. Elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtım sektörü endeksi ise %3,5 azalmıştır².

İmalat Sanayi Kapasite Kullanım Oranı Ekim ayında %76,9 oldu

İmalat sanayi kapasite kullanım oranı ise 2022 yılı Ekim ayında %76,9 olarak gerçekleşmiştir. TCMB verilerine göre kapasite kullanım oranı yatırım mallarında %77,4 oranında, ara mallarda %76,7 oranında, tüketim mallarında ise %74,7 oranında gerçekleşmiştir².

İşsizlik Ağustos ayında %9,6 olarak gerçekleşti

Mevsim etkisinden arındırılmış işsizlik oranı 2022 yılı Ağustos ayında 0,4 puanlık azalış ile %9,6 seviyesinde gerçekleşmiştir. TÜİK verilene göre istihdam edilenlerin sayısının yılın aynı döneminde 31 milyon 14 bin kişi olarak gerçekleşmiştir. İstihdam oranı ise %47,9 olmuştur².

2022 yılında Türkiye ekonomisindeki büyümenin yarısından fazlası ihracattan kaynaklanmıştır

12 aylık Cari İşlemler Açığı 40,9 milyar \$ olarak gerçekleşti

Cari işlemler dengesi ise Ağustos ayında 3,1 milyar \$ açık kaydetmiştir. TCMB verilerine göre 12 aylık cari işlemler açığı 40,9 milyar \$ olmuştur. Cari açığın artmasında Ağustos ayında 9,7 milyar \$'a yükselen dış ticaret açığı etkili olmuştur. Altın ve enerji hariç cari işlemler hesabı Ağustos ayında 6,3 milyar \$ fazla vermiştir. Altın ve enerji hariç cari işlemler hesabı, bir önceki yılın aynı ayında yaklaşık 5,0 milyar \$ fazla vermişken, Ağustos ayında 6,3 milyar \$ fazla vermiştir. Hizmetler dengesi kaynaklı girişler, bir önceki yılın aynı ayına göre 2,5 milyar \$ artarak 7.2 milyar \$'a yükselmiştir. Bu kalem altında seyahat kaleminden kaynaklanan net gelirler, 1,4 milyar \$ artarak 5.1 milyar \$ olarak gerçekleşmiştir².

Ocak-Ekim döneminde ihracat %15,4 artışla 209,5 milyar \$ olarak gerçekleşti

İhracat 2022 yılı Ocak-Ekim döneminde bir önceki yılın aynı dönemine göre %15,4 artarak 209,5 milyar \$, ithalat ise %39,5 artarak 300,5 milyar \$ olarak gerçekleşmiştir². Bu dönemde dış ticaret hacmi 510 milyar \$'a ulaşmıştır. Dış ticaret açığı 91,1 milyar \$'a yükselirken ihracatın ithalatı karşılama oranı %70 olarak gerçekleşmiştir.

Türkiye'nin Temel Ekonomik Göstergeleri

Göstergeler	2019	2020	2021	2022									
				Oca.	Şub.	Mar.	Nis.	May.	Haz.	Tem.	Ağu.	Eyl.	Eki.
GSYH Değişim ¹	0,8	1,9	11,4	-	-	7,3	-	-	7,6	-	-	-	-
GSYH (milyar \$)	759	717	807	-	-	181	-	-	219	-	-	-	-
Sanayi Üretim Endeksi Yıllık Değişim ²	-0,5	1,6	17,5	7,6	13,3	9,8	10,8	9,0	8,8	2,5	1,0	-	-
İmalat Sanayi Kapasite Kullanım Oranı (%)	75,9	71,9	78,7	77,6	76,6	77,3	77,8	78,0	77,6	78,2	76,7	77,4	76,9
İşsizlik Oranı (%)	13,7	13,1	12,0	12,1	11,4	11,4	10,6	10,1	9,7	10,6	9,6	-	-
Cari İşlemler Dengesi (milyar \$)	5,3	-35,8	-13,9	-7,5	-5,6	-6,0	-3,2	-6,6	-3,5	-4,1	-3,1	-	-
Cari İşlemler Dengesi / GSYH Oranı (%)	0,7	-5,0	-1,7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dış Ticaret Dengesi (milyar \$)	-16,8	-37,9	-29,3	-8,6	-6,2	-6,3	-4,4	-8,8	-6,4	-9,4	-9,7	-9,6	-8,0
İhracat (FOB, milyar \$)	181	170	225	18	20	23	23	19	23	19	21	22,6	21,3
İthalat (CIF, milyar \$)	210	220	271	28	28	31	29	30	32	29	33	32,2	29,3
Bütçe Dengesi / GSYH Oranı (%)	-2,9	-3,5	-2,8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
TÜFE ³ Oranı (%)	11,8	14,6	36,1	48,7	54,4	61,1	70,0	73,5	78,6	79,6	80,2	83,5	85,5

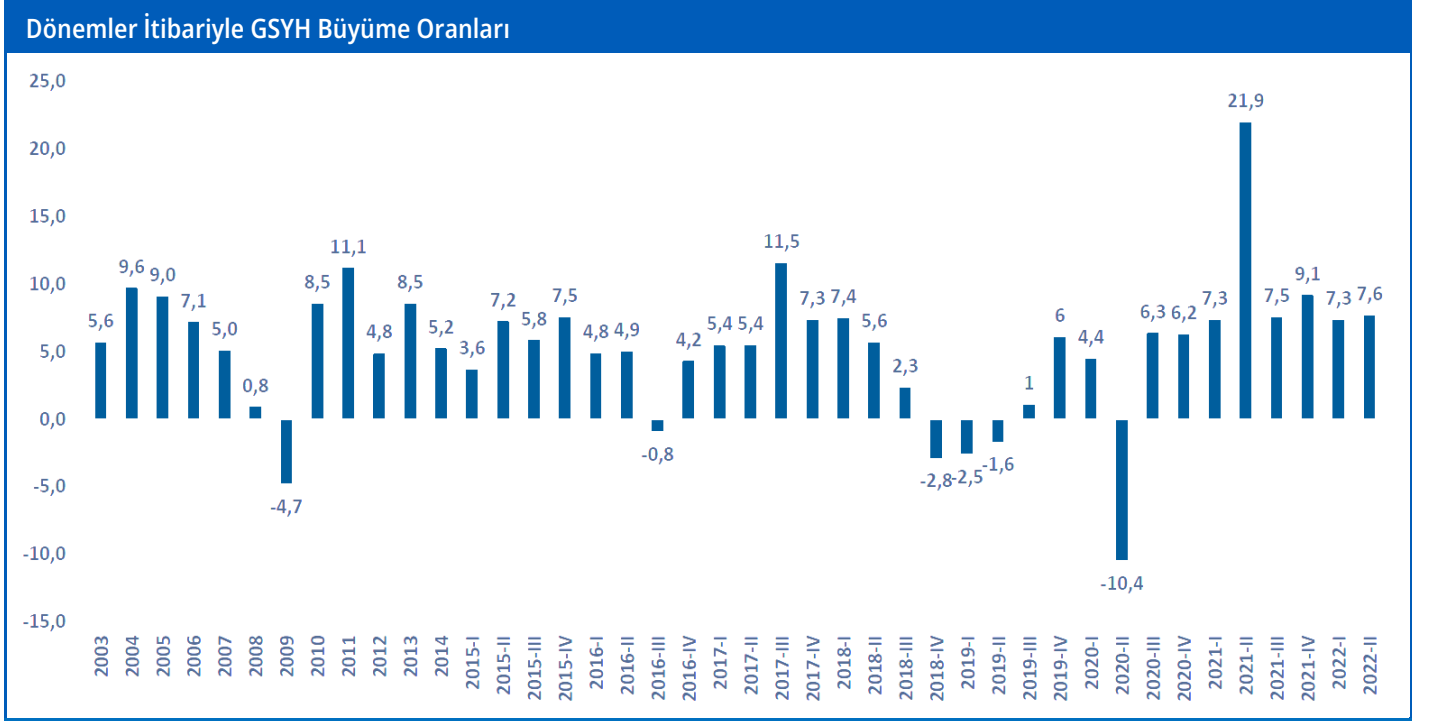
Kaynak: Hazine Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı, TÜİK, TCMB

¹GSYH (Yıllık Reel Yüzde Değişim) ²Takvim etkisinden arındırılmış Sanayi Üretim Endeksi (2015=100, Yıllık Yüzde Değişim) ³TÜFE Dönem sonu yıllık yüzde değişim

Not: 2022 yılına ilişkin veriler geçici olup ilerleyen dönemde bu veriler ilgili kuruluşlar tarafından revize edilebilmektedir.

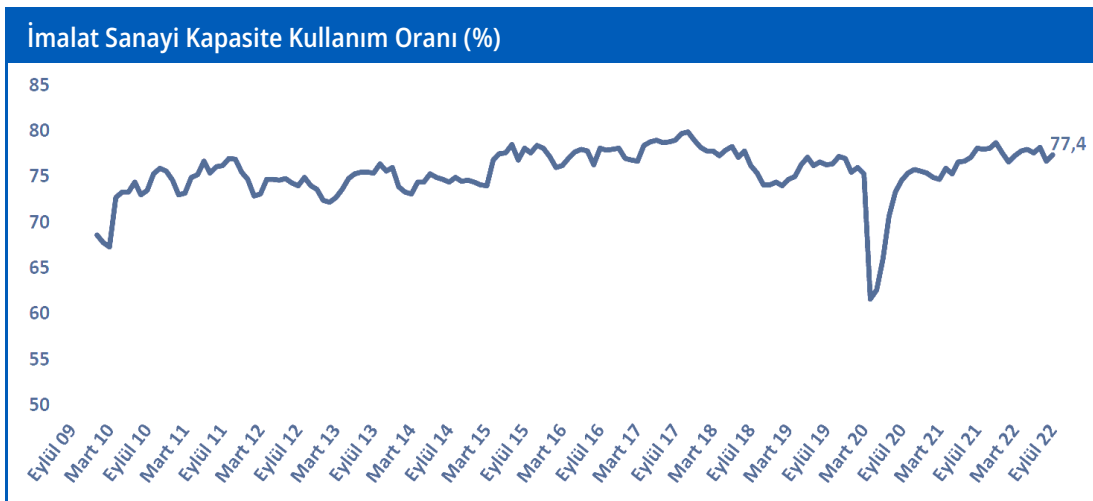
Tüketici fiyat endeksi Ekim ayında %85,51 oldu

TÜİK verilerine göre enflasyon oranı, 2022 yılı Ekim ayında bir önceki aya göre %3,54, bir önceki yılın Aralık ayına göre %57,80, bir önceki yılın aynı ayına göre %85,51 ve on iki aylık ortalamalara göre %65,26 olarak gerçekleşmiştir. Ekim ayında bir önceki aya göre en az artış gösteren ana grup %0,36 ile eğitim olurken, artışın en yüksek olduğu ana grup ise %8,34 ile giyim ve ayakkabı olarak gerçekleşmiştir².

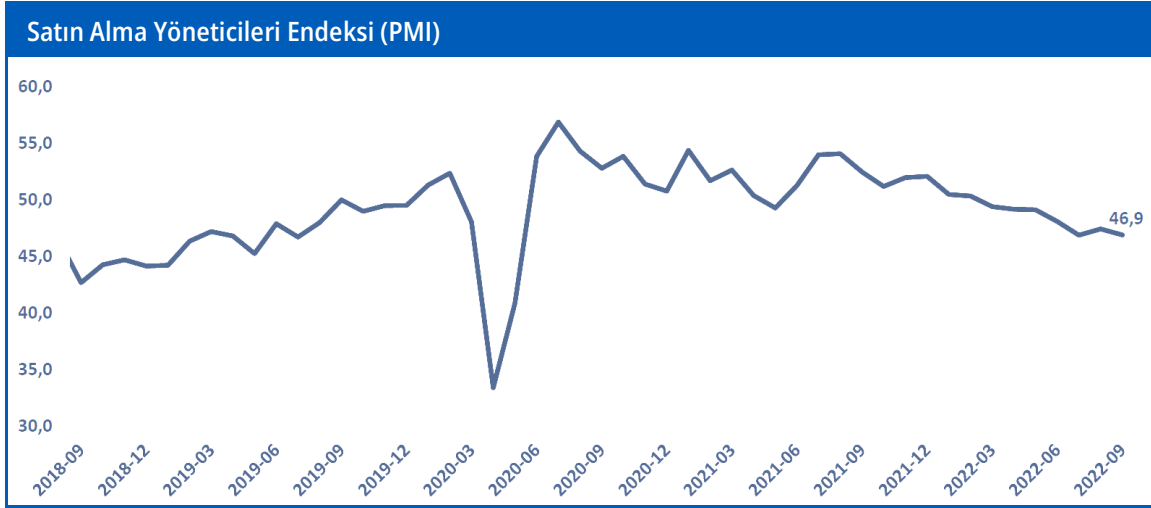
Kaynak: Ticaret Bakanlığı

Türkiye'nin büyüme oranları incelendiğinde Covid-19 pandemisinin etkisini gösterdiği 2020 yılının ikinci çeyreğinde gerçekleşen %10,4 oranındaki düşüşten sonraki 8 çeyreklik dönemde çeyrek bazında ortalama ekonomik büyüme oranı %9,2 olmuştur.

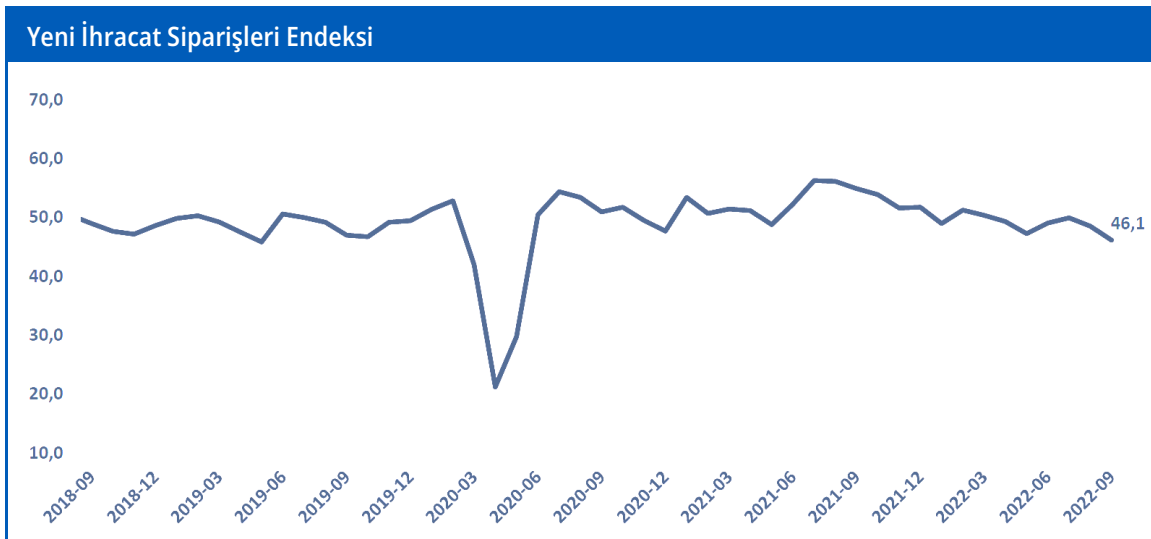
Kaynak: Ticaret Bakanlığı

İmalat Sanayi Kapasite Kullanım Oranı istatistikleri ile imalat sanayinde faaliyet gösteren işyerlerinin, mevcut fiziki kapasitelerine göre fiilen gerçekleşen kapasite kullanımlarının izlenmesi amaçlanmaktadır. 2022 yılı Eylül ayında, İmalat Sanayi Kapasite Kullanım Oranı yıllık bazda 0,7 puan azalış, aylık bazda ise 0,8 puan artışla 77,4 seviyesinde gerçekleşmiştir.

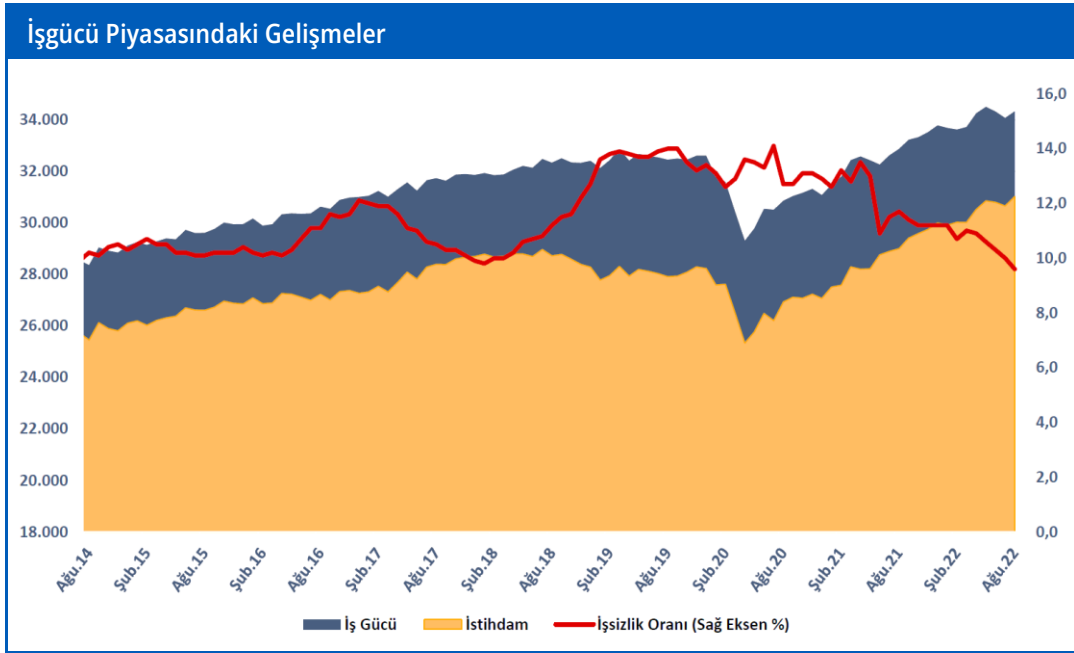
Kaynak: Ticaret Bakanlığı

Satınalma Yöneticileri Endeksleri (Purchasing Managers' Indices - PMI), ekonomik faaliyet koşullarının ölçümü açısından yakından takip edilen göstergeler arasında yer almaktadır. PMI'lar ekonomik koşullara ilişkin önemli bir öncü göstergedir. PMI'ların 50'den büyük olması önceki aya kıyasla bir artış olduğu anlamını taşıırken, 50'den küçük olması ise önceki aya göre düşüş olarak değerlendirilmektedir. Bu kapsamda PMI Endeksleri ilgili ekonomi ve sektörün faaliyet koşullarındaki değişimin yönünü göstermektedir. PMI, 2022 yılı Eylül ayında 46,9 olarak gerçekleşmiştir.

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

Satınalma yöneticileri ile yapılan görüşme ve anketlerden elde edilen veriler analiz edilerek hazırlanan "Yeni İhracat Siparişleri Endeksi" mal ve hizmet sektörlerindeki yurt dışı talebi ölçen bir göstergedir. Bu sayede ülke ve sektör bazında ihracat talebinde zaman içinde meydana gelen değişimler takip edilebilmektedir. Endeks değerinin 50'nin altında olması talepteki düşüşü, 50'nin üstünde olması talepteki artışı ifade ederken, 50 değeri bir değişimin olmadığını göstermektedir. Yeni ihracat siparişleri endeksi Eylül ayında 46,1 olarak gerçekleşmiştir.

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

İşgücü, ilgili referans dönemde ekonomik mal ve hizmetlerin üretimi için emek arzında bulunan veya bulunmak isteyen çalışma çağındaki nüfusu kapsamaktadır. İşbaşında olanlar ve işbaşında olmayanlar dahil kurumsal olmayan çalışma çağındaki tüm nüfus istihdam edilen nüfus olarak tanımlanmaktadır. İşsizlik oranı ise işsiz nüfusun işgücü içindeki oranıdır. Mevsim etkilerinden arındırılmış işsizlik oranı 2022 Ağustos ayında bir önceki aya göre 0,4 puanlık azalış ile 9,6 seviyesinde gerçekleşmiştir.

Türkiye'nin Dış Ticareti

Türkiye ihracatı Ocak-Ekim 2022 döneminde 209,5 milyar \$'a ulaştı

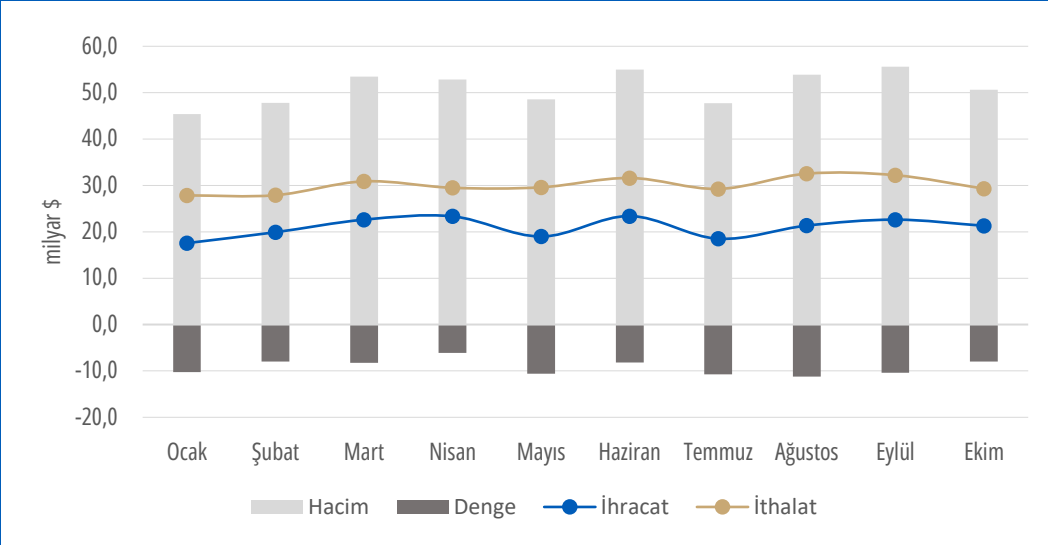
2022 yılı Ocak-Ekim döneminde Türkiye ihracatı 209,5 milyar \$'a ulaşmıştır. Geçtiğimiz yılın aynı dönemiyle kıyaslandığında ihracatta %15,4 oranında bir artış olmuştur. Dış ticaret hacmi ise %28,5 oranında büyüme kaydederek 510 milyar \$ seviyesine ulaşmıştır². Ekim ayında Türkiye ihracatı geçtiğimiz yılın aynı ayına göre %3 artışla 21,3 milyar \$ olarak gerçekleşmiştir. Enerji ve emtia fiyatlarında yaşanan artışın etkisi ile ithalat Ekim ayında 29,3 milyar \$ olarak gerçekleşirken, ithalatın yaklaşık %26'sı enerjiden kaynaklanmaktadır. Ocak-Ekim döneminde ithalattaki artışın %51'i enerji ithalatından oluşmuştur. Enerji hariç tutulduğunda ihracatın ithalatı karşılama oranı %89 olarak kayıtlara geçmiştir. Son dönemde altın ithalatındaki yükseliş de toplam ithalatta yaşanan artışta etkili olmuştur.

Türkiye Dış Ticareti

Sektörler	2021 Ocak-Ekim	2022 Ocak-Ekim	Değişim (%)
İhracat (milyar \$)	181,5	209,5	15,4
İthalat (milyar \$)	215,5	300,5	39,5
Dış Ticaret Hacmi (milyar \$)	397,0	510,0	28,5
Dış Ticaret Dengesi (milyar \$)	-33,9	-91,1	168,5
İhracatın İthalatı Karşılama Oranı (%)	84	70	-

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

Türkiye'nin Aylık İhracat - İthalat Karşılaştırması

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

En fazla ihracat Haziran ayında yapılırken en düşük ihracat Ocak ayında

Aylık bazda ihracat ve ithalat verileri incelendiğinde, 2022 yılında en fazla ihracat gerçekleştirilen ay 23,4 milyar \$ ile Haziran ayı olmuştur. En az ihracat gerçekleştirilen ay ise 17,6 milyar \$ ile Ocak ayıdır. 2022 yılında en fazla ithalat 32,5 milyar \$ ile Ağustos ayında gerçekleştirilirken, en az ithalat 27,8 milyar \$ ile Ocak ayında gerçekleşmiştir. Dış ticaret hacmi açısından incelendiğinde en büyük ticaret hacmine 54,9 milyar \$ ile Haziran ayında ulaşılmıştır. En düşük ticaret hacmi ise 45,4 milyar \$ ile Ocak ayında gerçekleşmiştir. 2022 yılında en az dış ticaret açığı 6,1 milyar \$ ile Nisan ayında gerçekleşmiştir. En yüksek aylık dış ticaret açığına ise 11,2 milyar \$ ile Ağustos ayında ulaşılmıştır.

AB ile ihracat Ocak-Ekim döneminde %13,5 artış gösterdi

Bölgesel bazda ülkemizin en büyük ticaret ortağı konumunda bulunan Avrupa Birliği ile ihracatımız 2022 yılının Ocak-Ekim döneminde geçen yılın aynı dönemine göre %13,5 oranında artmıştır. Yakın ve Orta Doğu'ya olan ihracatın ise %20,9 oranında artış ile önemli bir sıçrama yapmıştır. Afrika bölgesine olan ihracatın da artmaya devam ettiği görülmektedir.

Yüksek teknoloji ürünlerin ihracatı Ocak-Ekim 2022 döneminde %13,6 arttı

İmalat sanayi ürün ihracatımızda ise en yüksek artış oranı %19,2 ile orta düşük teknoloji ürünlerden gelmektedir. Bu ürün grubunu %14,2 ile düşük teknoloji ürünler, %13,6 ile yüksek teknoloji ürünler ve %13,5 ile orta yüksek teknoloji ürünler takip etmektedir.

Türkiye'nin Teknoloji Yoğunluğuna Göre İmalat Sanayi Ürün İhracatı

Ürün Grupları	2021 Ocak-Ekim (milyar \$)	2022 Ocak-Ekim (milyar \$)	Değişim (%)
Yüksek Teknolojili Ürünler	5,1	5,8	13,6
Orta Yüksek Teknolojili Ürünler	57,8	65,6	13,5
Orta Düşük Teknolojili Ürünler	52,7	62,8	19,2
Düşük Teknolojili Ürünler	56,2	64,2	14,2
Toplam	171,8	198,3	15,5

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

Kimyevi Maddeler ve Mamulleri en fazla ihracat gerçekleştiren sektör

Sektörlere göre Türkiye ihracatı incelendiğinde Kimyevi Maddeler ve Mamulleri sektörünün 28,1 milyar \$ ihracat ve %13,4 pay ile ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Kimya sektörünü 23,8 milyar \$ ihracat ve %11,9 payla Otomotiv sektörü, 18,0 milyar \$ ihracat ve %8,8 payla Çelik sektörü izlemiştir.

Türkiye İhracatının Sektörel Dağılımı

Sektörler	2021 Ocak-Ekim (milyar \$)	2022 Ocak-Ekim (milyar \$)	Değişim (%)	Pay (%)	Birim Fiyat (\$ / Kg)
Kimyevi Maddeler ve Mamulleri	20,5	28,1	37,4	13,4	1,16
Otomotiv Endüstrisi	23,8	25,0	4,7	11,9	6,90
Çelik	18,0	18,4	2,6	8,8	1,08
Hazırgiyim ve Konfeksiyon	16,7	17,9	7,0	8,5	14,04
Elektrik ve Elektronik	11,6	12,3	6,0	5,9	4,70
Demir ve Demir Dışı Metaller	9,9	12,2	22,5	5,8	4,68
Hububat, Bakliyat, Yağlı Tohumlar ve Mamulleri	7,3	9,3	27,3	4,4	1,05
Tekstil ve Hammaddeleri	8,3	8,7	5,4	4,2	4,55
Makine ve Aksamları	7,6	8,3	9,1	4,0	5,89
Mobilya, Kağıt ve Orman Ürünleri	5,6	6,9	24,0	3,3	1,38
İklimlendirme Sanayii	5,1	5,5	8,6	2,6	5,23
Madencilik Ürünleri	4,8	5,4	12,4	2,6	0,19
Mücevher	4,6	4,7	2,8	2,2	586,94
Çimento Cam Seramik ve Toprak Ürünleri	3,8	4,6	21,0	2,2	0,14
Su Ürünleri ve Hayvansal Mamuller	2,7	3,4	25,8	1,6	2,73
Savunma ve Havacılık Sanayii	2,4	3,3	36,4	1,6	54,16
Halı	2,6	2,2	- 14,5	1,1	3,28
Yaş Meyve ve Sebze	2,3	2,2	- 5,3	1,0	0,58
Meyve Sebze Mamulleri	1,7	2,1	24,6	1,0	1,07
Deri ve Deri Mamulleri	1,4	1,7	19,5	0,8	9,92
Fındık ve Mamulleri	1,7	1,3	- 23,4	0,6	5,53
Kuru Meyve ve Mamulleri	1,2	1,3	3,0	0,6	3,14
Gemi, Yat ve Hizmetleri	1,2	1,2	1,2	0,6	0,65
Tütün	0,6	0,7	4,3	0,3	6,49
Zeytin ve Zeytinyağı	0,2	0,3	37,5	0,2	2,22
Süs Bitkileri ve Mamulleri	0,1	0,1	- 8,0	0,1	1,92
Diğer Sanayi Ürünleri	0,1	0,1	3,1	0,1	5,59
Toplam (TİM Verileri)	165,9	187,2	12,8	89,4	1,32
İhracatçı Birlikleri Kaydından Muaf İhracat ile Antrepo ve Serbest Bölgeler Farkı	15,6	22,3	42,5	10,6	-
Genel İhracat Toplamı	181,5	209,5	15,4	100	-

Kaynak: Türkiye İhracatçılar Meclisi

Hizmet ihracatı 2022 yılı Ocak-Ağustos döneminde %66 arttı

Türkiye hizmet ihracatı, 2022 yılı Ocak-Ağustos döneminde geçen yılın aynı dönemine göre %66 artışla 52 buçuk milyar \$ seviyesine ulaşmıştır. Yaklaşık 22 milyar \$ ile seyahat hizmetleri ve 23 milyar \$ ile taşımacılık hizmetleri en çok ihracat gerçekleştiren hizmet sektörleri olarak öne çıkmaktadır. Ocak-Ağustos döneminde Türkiye 27 milyar \$ tutarında hizmet ticareti fazlası sağlamıştır.

Fasıl bazında en fazla ihracat yapılan ürün grubu motorlu kara taşıtları

2022 yılı Ocak-Ekim döneminde fasıl bazında en fazla ihracat yapılan ürün gruplarında Motorlu Kara Taşıtları 21,3 milyar \$ ile ilk sırada yer almaktadır. Geçen yılın aynı dönemine göre bu ürün grubundaki ihracat %5,0 artmıştır.

En Fazla İhracat Yapılan 20 Fasıl (Ocak-Ekim 2022 Dönemi)

Sıra	Fasıl Kodu	Fasıl Açıklaması	İhracat (milyon \$)	Değişim (%)
1	87	Motorlu kara taşıtları, traktörler, bisikletler, motosikletler ve diğer kara taşıtları, bunların aksam, parça, aksesuarı	21.285	5,0
2	84	Kazanlar, makineler, mekanik cihazlar ve aletler, nükleer reaktörler, bunların aksam ve parçaları	18.294	6,9
3	27	Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler, bitümenli maddeler, mineral mumlar	13.713	106,4
4	72	Demir ve çelik	13.078	-5,3
5	85	Elektrikli makina ve cihazlar, ses kaydetme-verme, televizyon görüntü-ses kaydetme-verme cihazları, aksam-parça-aksesuarı	10.942	12,2
6	39	Plastikler ve mamulleri	9.723	19,2
7	61	Örme giyim eşyası ve aksesuarı	9.251	4,6
8	73	Demir veya çelikten eşya	8.772	24,4
9	71	Kıymetli veya yarı kıymetli taşlar, kıymetli metaller, inciler, taklit mücevherci eşyası, metal paralar	8.373	0,3
10	62	Örülmemiş giyim eşyası ve aksesuarı	7.128	13,9
11	76	Alüminyum ve alüminyumdan eşya	5.749	41,1
12	94	Mobilyalar, yatak takımları, aydınlatma cihazları, reklam lambaları, ışıklı tabelalar vb., prefabrik yapılar	4.342	12,0
13	8	Yenilen meyveler ve sert kabuklu meyveler	3.705	-8,7
14	25	Tuz, kükürt, topraklar ve taşlar, alçılar, kireçler ve çimento	3.225	14,1
15	40	Kauçuk ve kauçuktan eşya	3.114	8,8
16	15	Hayvansal ve bitkisel katı ve sıvı yağlar, yemeklik katı yağlar, hayvansal ve bitkisel mumlar	2.872	68,4
17	28	İnorganik kimyasallar, kıymetli metal, radyoaktif element, metal ve izotopların organik-anorganik bileşikleri	2.871	61,2
18	20	Sebzeler, meyveler, sert kabuklu meyveler ve bitkilerin diğer kısımlarından elde edilen müstahzarlar	2.469	13,9
19	57	Halılar ve diğer dokumaya elverişli maddelerden yer kaplamaları	2.290	-14,1
20	19	Hububat, un, nişasta veya süt müstahzarları, pastacılık ürünleri	2.110	22,9
.	.	Liste Toplamı	153.307	14,4
.	.	Diğer	56.143	18,1
.	.	Toplam	209.450	15,4

Kaynak: Ticaret Bakanlığı & TÜİK

Bu ürün grubunu Kazanlar ve Makinalar ürün grubundaki ihracat %6,9 artış ve 18,3 milyar \$ ile takip etmektedir. Mineral Yakıtlar ürün grubundaki ihracat ise bir önceki yıla göre %106,4 artış ile 13,7 milyar \$'a ulaşarak bu dönemde en fazla ihracat gerçekleştiren 3. ürün grubu olmuştur.

Fasıl bazında en fazla ithalat yapılan ürün grubu mineral yakıtlar

Ocak-Ekim 2022 döneminde en fazla ithalat yapılan ürün gruplarında mineral yakıtlar ürün grubu 80,6 milyar \$ ile ilk sırada yer almaktadır. Mineral yakıtlar ithalatı değer bazında bir önceki yıla göre %118,4 artış göstermiştir. Bu ürün grubunu Kazanlar ve Makinalar ürün grubu %11,1 artış ve 27,7 milyar \$ ile ikinci sırada izlemektedir. Demir ve Çelik ürün grubu ise %12,7 artış ve 25,1 milyar \$ ile üçüncü sırada yer almaktadır.

En Fazla İthalat Yapılan 20 Fasıl (Ocak-Ekim 2022 Dönemi)

Sıra	Fasıl Kodu	Fasıl Açıklaması	İhracat (milyon \$)	Değişim (%)
1	27	Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler, bitümenli maddeler, mineral mumlar	80.634	118,4
2	84	Kazanlar, makinalar, mekanik cihazlar ve aletler, nükleer reaktörler, bunların aksam ve parçaları	27.718	11,1
3	72	Demir ve çelik	25.093	12,7
4	71	Kıymetli veya yarı kıymetli taşlar, kıymetli metaller, inciler, taklit mücevherci eşyası, metal paralar	17.619	175,4
5	85	Elektrikli makina ve cihazlar, ses kaydetme-verme, televizyon görüntü-ses kaydetme-verme cihazları, aksam-parça-aksesuarı	17.303	6,7
6	39	Plastikler ve mamulleri	16.371	15,7
7	87	Motorlu kara taşıtları, traktörler, bisikletler, motosikletler ve diğer kara taşıtları, bunların aksam, parça, aksesuarı	13.578	5,9
8	29	Organik kimyasal ürünler	9.473	29,3
9	76	Alüminyum ve alüminyumdan eşya	6.610	30,9
10	74	Bakır ve bakırdan eşya	4.583	6,9
11	52	Pamuk, pamuk ipliği ve pamuklu mensucat	4.267	51,0
12	10	Hububat	4.255	36,9
13	90	Optik, fotoğraf, sinema, ölçü, kontrol, ayar, tıbbi, cerrahi alet ve cihazlar, bunların aksam, parça ve aksesuarı	4.206	7,5
14	30	Eczacılık ürünleri	3.774	-38,0
15	40	Kauçuk ve kauçuktan eşya	3.499	19,5
16	48	Kağıt ve karton, kağıt hamurundan, kağıttan veya kartondan eşya	3.492	58,4
17	15	Hayvansal ve bitkisel katı ve sıvı yağlar, yemeklik katı yağlar, hayvansal ve bitkisel mumlar	3.489	88,6
18	73	Demir veya çelikten eşya	3.019	32,4
19	38	Muhtelif kimyasal maddeler (biodizel, yangın söndürme maddeleri, dezenfektanlar, haşarat öldürücüler, vb.)	2.831	21,9
20	31	Gübreler	2.306	64,8
.	.	Liste Toplamı	254.120	41,7
.	.	Diğer	46.433	28,4
.	.	Toplam	300.553	39,5

Kaynak: Ticaret Bakanlığı & TÜİK

En fazla ihracat yapılan ülke %8,3 payla Almanya

2022 yılı Ocak-Ekim döneminde en çok ihracat yapılan ülke 17,5 milyar \$ ile Almanya olmuştur. Almanya'nın bu dönemde toplam ihracat içindeki payı %8,3 olarak gerçekleşmiştir. Almanya'yı %6,7 pay ve 14,1 milyar \$ ile ABD, %5,4 pay ve 11,3 milyar \$ ile Irak takip etmiştir.

En Fazla İhracat Yapılan 20 Ülke

Ocak-Ekim 2022 Dönemi

Sıra	Ülke Adı	İhracat (milyon \$)	Pay (%)
1	Almanya	17.456	8,3
2	ABD	14.051	6,7
3	Irak	11.303	5,4
4	İngiltere	10.907	5,2
5	İtalya	10.219	4,9
6	İspanya	8.184	3,9
7	Fransa	7.709	3,7
8	Rusya Federasyonu	6.881	3,3
9	Hollanda	6.827	3,3
10	İsrail	5.855	2,8
11	Romanya	5.758	2,7
12	Polonya	4.610	2,2
13	BAE	4.324	2,1
14	Belçika	4.069	1,9
15	Bulgaristan	4.021	1,9
16	Mısır	3.763	1,8
17	İran	2.490	1,2
18	Ukrayna	2.243	1,1
19	Lübnan	2.200	1,1
20	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti	1.769	0,8
	Liste Toplamı	134.639	64,3
	Diğer	74.812	35,7
	Toplam	209.450	100,0

Kaynak: Ticaret Bakanlığı, TÜİK

En fazla ithalat yapılan ülke %16,5 payla Rusya

İlgili dönemde en fazla ithalat gerçekleştirilen ülkeler incelendiğinde ise Rusya'nın %16,5 pay ve 49,7 milyar \$ ile ithalatta ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Rusya'yı %11,5 pay ve 34,6 milyar \$ ile Çin takip etmektedir. Almanya ise %6,4 pay ve 19,3 milyar \$ ile en fazla ithalat gerçekleştirilen üçüncü ülke konumundadır.

En Fazla İthalat Yapılan 20 Ülke

Ocak-Ekim 2022

Sıra	Ülke Adı	İthalat (milyon \$)	Pay (%)
1	Rusya Federasyonu	49.671	16,5
2	Çin	34.585	11,5
3	Almanya	19.326	6,4
4	ABD	13.022	4,3
5	İtalya	11.459	3,8
6	İsviçre	10.710	3,6
7	Hindistan	9.194	3,1
8	Fransa	7.710	2,6
9	Güney Kore	7.630	2,5
10	İspanya	5.615	1,9
11	İngiltere	4.820	1,6
12	Brezilya	4.298	1,4
13	Belçika	3.767	1,3
14	BAE	3.726	1,2
15	Hollanda	3.722	1,2
16	Japonya	3.711	1,2
17	Ukrayna	3.596	1,2
18	Polonya	3.490	1,2
19	İran	3.083	1,0
20	Kazakistan	2.849	0,9
	Liste Toplamı	205.981	68,5
	Diğer	94.572	31,5
	Toplam	300.553	100,0

Kaynak: Ticaret Bakanlığı, TÜİK

Tüketim malları ihracatı %7,7 arttı

İhracat mal cinsine göre incelendiğinde, Ocak-Ekim 2022 döneminde hammadde ve ara mamul ihracatının 111,5 milyar \$ ve %53,2 pay ile ihracat içinde en fazla paya sahip olduğu görülmektedir. Hammadde ve ara mamul ihracatı bir önceki yıla göre %16,6 artış göstermiştir. Tüketim malları ise 73,4 milyar \$ ihracat ve %35,0 payla ikinci sırada yer almaktadır. Tüketim malları ihracatı %7,7 artış göstermiştir.

Geniş Ekonomik Grupların Sınıflamasına Göre İhracat

Ocak-Ekim 2022 Dönemi

GEG Kodu	GEG Açıklaması	İhracat (milyon \$)	Değişim (%)
1	Yatırım (Sermaye) Malları	23.118	14,2
2	Hammadde-Aramallar	111.511	16,6
3	Tüketim Malları	73.373	7,7
4	Diğer	1.448	32,0
	Toplam	209.450	15,4

Kaynak: Ticaret Bakanlığı, TÜİK

İthalatta hammadde ve ara mamullerin payı %81,5

İthalat yönünden incelendiğinde ise yine hammadde ve ara mamuller 244,1 milyar \$ ithalat ve %81,2 ile ithalatta en fazla paya sahip mal cinsidir. Hammadde ve ara mamul ithalatı bir önceki yıla göre %47,3 artış göstermiştir. Tüketim mallarının ise 23,9 milyar \$ ile ithalat içindeki payı yalnızca %8,0'dir. Tüketim malları ithalatındaki artış %16,5 olmuştur.

Geniş Ekonomik Grupların Sınıflamasına Göre İthalat

Ocak-Ekim 2022 Dönemi

GEG Kodu	GEG Açıklaması	İthalat (milyon \$)	Değişim (%)
1	Yatırım (Sermaye) Malları	32.310	11,8
2	Hammadde-Aramallar	244.119	47,3
3	Tüketim Malları	23.917	16,5
4	Diğer	207	-35,7
Toplam		300.553	39,5

Kaynak: Ticaret Bakanlığı, TÜİK

Toplam ihracatta AB'nin payı %41,2

Ülke grupları açısından incelendiğinde 2022 yılı Ocak-Ekim döneminde toplam ihracatın %41,0'i AB ülkelerine gerçekleştirilmiştir. AB'ne ihracat yılın Ocak-Ekim döneminde 85,9 milyar \$'a ulaşmıştır. Yakın ve Orta Doğu bölgesi ise 36,8 milyar \$ ihracat ve %17,6 payla en çok ihracat gerçekleştirilen ikinci bölge olmuştur. AB dışındaki diğer Avrupa ülkeleri ise 29,3 milyar \$ ihracat ve %14,0 pay ile en fazla ihracat gerçekleştirilen 3. ülke grubu konumundadır.

Ülke Grupları İhracat

Ocak-Ekim 2022 Dönemi

Sıra	Ana Ülke Grupları	Ülke Grupları	İhracat (milyon \$)	Pay (%)
1	Avrupa	Avrupa Birliği 27	85.867	41,0
		Diğer Avrupa (AB Hariç)	29.335	14,0
2	Afrika	Diğer Afrika	8.336	4,0
		Kuzey Afrika	11.853	5,7
3	Amerika	Güney Amerika	2.893	1,4
		Kuzey Amerika	15.732	7,5
		Orta Amerika ve Karayipler	2.396	1,1
4	Asya	Diğer Asya	14.878	7,1
		Yakın ve Orta Doğu	36.829	17,6
5	Avustralya & Yeni Zelanda	Avustralya ve Yeni Zelanda	888	0,4
6	Diğerleri	Diğer Ülke ve Bölgeler	442	0,2
		Toplam	209.450	100,0

Kaynak: Ticaret Bakanlığı, TÜİK

İthalatta AB'nin payı %25,2

2022 yılında Ocak-Ekim döneminde toplamda en fazla ithalat gerçekleştirilen ülke grubu 76,6 milyar \$ ve %25,3 pay ile AB olmuştur. AB'yi %24,4 pay ve 73,4 milyar \$ ithalat ile Diğer Asya ülkeleri takip etmiştir. %23,7 pay ve 71,3 milyar \$ ithalat ile AB dışındaki Diğer Avrupa ülkeleri üçüncü sıradadır.

Ülke Grupları İthalat

Ocak-Ekim 2022 Dönemi

Sıra	Ana Ülke Grupları	Ülke Grupları	İthalat (milyon \$)	Pay (%)
1	Avrupa	Avrupa Birliği 27	76.032	25,3
		Diğer Avrupa (AB Hariç)	71.270	23,7
2	Afrika	Diğer Afrika	2.910	1,0
		Kuzey Afrika	4.983	1,7
3	Amerika	Güney Amerika	8.830	2,9
		Kuzey Amerika	14.129	4,7
		Orta Amerika ve Karayipler	1.145	0,4
4	Asya	Diğer Asya	73.413	24,4
		Yakın ve Orta Doğu	18.052	6,0
5	Avustralya & Yeni Zelanda	Avustralya ve Yeni Zelanda	1.450	0,5
6	Diğerleri	Diğer Ülke ve Bölgeler	28.338	9,4
Toplam			300.553	100,0

Kaynak: Ticaret Bakanlığı, TÜİK

Küresel Emtia Fiyatları

Genel Değerlendirme

Küresel resesyon ihtimali emtia fiyatlarının düşmesinde etkili oluyor

Ekim ayında Dünya Bankası tarafından emtia fiyatlarına ilişkin güncel gelişmelerin değerlendirildiği ve gelecek yıllara ilişkin tahminlerin yer aldığı Emtia Piyasaları Görünümü raporu yayınlanmıştır². Raporda küresel ekonomide son dönemde görülen yavaşlama belirtileri ile birlikte önümüzdeki dönemde gerçekleşmesinden endişe edilen küresel çaplı bir ekonomik resesyon ihtimalinin emtia fiyatları üzerinde büyük bir etki oluşturduğu belirtilmektedir. Bu nedenle birçok emtia grubunda fiyatların düşmeye başladığına dikkat çekilmektedir. Ancak geçmiş 5 yılın ortalamaları incelendiğinde fiyatların hala ortalamasının üstünde olduğu görülmektedir.

ABD ve AB'deki mali sıkılaşma, Rusya-Ukrayna arasındaki savaş, Çin ekonomisinde büyüme hızındaki yavaşlama emtia fiyatlarına en fazla etki eden unsurlar arasında yer almaktadır

Enerji fiyatlarının 2023 yılında %11 düşeceği tahmin ediliyor

Raporda 2022 yılında ortalama %60 seviyesinde artış gösteren enerji fiyatlarının 2023 yılında yaklaşık %11 oranında düşeceği öngörüsüne yer verilmektedir. Bu düşüşe rağmen enerji fiyatları son 5 yıllık ortalama fiyatın yaklaşık %75 üstünde kalacaktır. Brent petrol fiyatının 2023 yılı ortalamasının varil başına 92 \$ olacağı, 2024 yılında ise 80 \$/varil seviyesine düşeceği tahmin edilmektedir. Son 5 yıllık ortalama fiyat ise 60 \$/varil olarak gerçekleşmiştir. Doğal gaz ve kömür fiyatlarının da 2023 yılında 2022 yılına göre azalacağı beklenmektedir. Kömür üretiminin önümüzdeki yıl belirgin seviyede artacağı beklentisi raporda dikkat çeken diğer bir husustur. Yaptırımlar nedeniyle Rusya'nın petrol ihracatının azalması, OPEC üyelerinin üretim kapasiteleri ile ilgili alacakları kararlar ve ABD'nin stratejik petrol rezervlerini piyasaya sunmayı sonlandırması enerji fiyatlarını etkileyecek başlıca unsurlardır.

Tarımsal emtia fiyatlarının 2023 yılında %5 seviyesinde düşeceği öngörülüyor

Rapora göre önümüzdeki dönemde tarımsal emtia fiyatlarında da düşüş yaşanması beklenmektedir. 2023 yılındaki düşüş oranının %5 seviyesinde gerçekleşeceği, 2024 yılında ise fiyatların dengeye geleceği beklenmektedir. Bu düşüşte buğday üretiminde meydana gelecek artış dikkate alınmıştır. Ancak Rusya ile Ukrayna arasında devam eden savaşta

yaşanan gelişmeler tarımsal emtia fiyatlarını yukarı çekebilecek riskler arasında bulunmaktadır. Enerji fiyatlarında meydana gelebilecek artış emtia fiyatlarına da yansiyacaktır. Hava durumu şartları ve doğa olayları da tarımsal emtia fiyatlarında belirleyici olan etkenler arasındadır. 2023 yılında yaşanabilecek hava şartları nedeniyle Güney Amerika ve Güney Afrika bölgelerinde üretimin azalabileceği belirtilmektedir. Diğer yandan Çin başta olmak üzere küresel ekonomide meydana gelebilecek yavaşlama, belirli tarımsal emtia fiyatlarında düşüşe sebep olabilecektir.

Metal emtia fiyatlarının 2023 yılında %15 düşmesi bekleniyor

Küresel ekonomik büyümede yavaşlama endişesi ve Çin ekonomisinin büyüme hızının azalması nedeniyle metal fiyatlarının 2023 yılında %15 oranında düşeceği tahmin edilmektedir. 2024 yılında ise fiyatların dengeye geleceği öngörüsü yapılmaktadır. Özellikle alüminyum ve bakır fiyatlarında 2022 yılında görülen büyük düşüşlerde bu endişeler etkili olmuştur. Yenilenebilir enerjiye geçiş süreci uzun vadede metallere olan talebi artıracığından bu durum metal fiyatlarında da artışı beraberinde getirebilecektir. Elektrikli araç bataryaları ve şarj üniteleri üretiminde kullanılmaları nedeniyle özellikle alüminyum, bakır ve nikelin bu durumdan etkilenebileceği ifade edilmektedir. Enerji fiyatlarında yaşanabilecek artışlar da metal fiyatlarını yukarı çekebilecek riskler arasındadır. Özellikle alüminyum ve çinko, işleme süreci yüksek miktarda enerji gerektiren metaller oldukları için enerji fiyatlarından ciddi seviyede etkilenmektedirler. Çin'in yakın zaman önce duyurduğu altyapı yatırım planı ise metal fiyatlarını destekleyecek bir girişimdir.

ABD'de mali koşullardaki sıkılaşıma değerli metal emtia fiyatları üzerinde belirleyici rol oynuyor

ABD Doları'nın güçlenmesi ve ABD'de mali koşulların sıkılaştırılması değerli metal emtia fiyatlarında 2022 yılında meydana gelen düşüşün ana sebepleri arasındadır. Bu dönemde talepte yaşanan azalış da fiyatlardaki düşüğe etkili olmuştur. Küresel çaplı resesyon beklentisinin endüstriyel faaliyetleri etkilemesi riski nedeniyle değerli metal endeksinin 2023 yılında %4 oranında düşebileceği öngörülmektedir. Gümüşe olan talepte uzun vadede özellikle güneş panellerindeki kullanım alanından dolayı artış olacağı tahmin edilmektedir.

Gelişen ülke para birimlerinin ABD Doları karşısında değer kaybetmesinin bu ülkelerdeki gıda ve yakıt maliyetlerini önemli seviyede artırdığı belirtilmektedir. Bu durum mevcut gıda ve enerji krizinin daha da derinleşmesine sebep olmaktadır. Küresel çapta ortalamaların üstünde seyreden yüksek emtia fiyatları ve ABD Doları karşısında değer kaybeden para birimleri nedeniyle birçok ülkede yüksek enflasyon sıkıntısı çekilmektedir.

Dünya Bankası tarafından yapılan bu tahminlerin birçok faktöre bağlı olduğu ve yaşanabilecek farklı gelişmeler nedeniyle tahminlerden belirgin sapmalar olabileceğinin altı çizilmektedir. Özellikle kış aylarında Avrupa ülkelerinin enerji tedarik açığında yaşanabilecek sıkıntılar önemli bir risk unsurudur. Enerji fiyatlarında meydana gelen artış, gıda başta olmak üzere enerji dışı emtia fiyatlarını doğrudan etkilemektedir. Rusya ile Ukrayna arasında devam eden savaştaki gelişmelerin küresel çapta gıda fiyatlarına büyük etkisi olmaktadır. Beklenenden daha kötü gerçekleşebilecek bir ekonomik resesyon ise enerji ve metal emtia fiyatlarında gerilemeye sebep olabilecek bir risk faktörüdür.

Dünya Bankası tarafından yapılan analizlerde 2023 yılında birçok grupta emtia fiyatlarının düşmesinin beklendiği belirtilmektedir

Birçok sektörde üretimde girdi olarak kullanılan enerji fiyatlarındaki artış diğer birçok emtia fiyatının da artmasına neden olmaktadır

Dünya Bankası Emtia Endeksleri Tahminleri

Emtia Endeksi	2020	2021	2022f	2023f	2024f	Bir Önceki Yıla Göre Değişim (%)		Nisan 2022 Raporu'na Kıyasla Tahminlerdeki Değişim	
						2022f	2023f	2022f	2023f
Enerji	52,7	95,4	151,7	134,7	118,3	59,1	-11,2	8,1	8,9
Tarım	87,5	108,7	123,2	117,7	117,5	13,4	-4,5	-4,7	-0,3
Gıda	93,1	121,8	143,6	134,7	134,1	17,9	-6,2	-6,1	0,5
Gübre	73,2	132,2	219,5	192,2	174,1	66,1	-12,4	-4,2	-6,1
Metal	79,1	116,4	113,8	96,5	96,9	-2,3	-15,2	-21	-24,1
Değerli Metal	133,5	140,2	134,6	129,7	126,7	-4	-3,6	-9,8	-1,8

Kaynak: Dünya Bankası

f: tahmini veriler

Dünya Bankası Emtia Fiyatları Tahminleri

Emtia	Birim	2020	2021	2022f	2023f	2024f	Bir Önceki Yıla Göre Değişim (%)		Nisan 2022 Raporu'na Kıyasla Tahminlerdeki Değişim	
							2022f	2023f	2022f	2023f
Kömür*	\$/mt	60,8	138,1	320	240	212,3	131,8	-25	70	70
Petrol**	\$/varil	42,3	70,4	100	92	80	42	-8	0	0
Doğalgaz***	\$/mmbtu	2	3,9	6,6	6,2	6	71,4	-6,1	1,4	1,4
Alüminyum	\$/ton	1.704	2.473	2.700	2.400	2.434	9,2	-11,1	-700	-700
Bakır	\$/ton	6.174	9.317	8.700	7.300	7.361	-6,6	-16,1	-1.400	-2.400
Demir cevheri	\$/ton	108,9	161,7	120	100	98	-25,8	-16,7	-20	-5
Kurşun	\$/ton	1825	2.200	2.100	1900	1.917	-4,6	-9,5	-200	-200
Nikel	\$/ton	13.787	18.465	25.000	21.000	20.708	35,4	-16	-3.000	-1.000
Kalay	\$/ton	17.125	32.384	31.000	22.000	22.257	-4,3	-29	-10.000	-13.000
Çinko	\$/ton	2.266	3.003	3.500	2.800	2.771	16,6	-20	-200	-400
Altın	\$/ons	1.770	1.800	1.775	1.700	1.650	-1,4	-4,2	-105	0
Gümüş	\$/ons	20,5	25,2	21,3	21	21	-15,6	-1,2	-2,9	-1,5

Kaynak: Dünya Bankası

*Kömür: Avustralya piyasası, **Petrol: Brent, ***Doğalgaz: ABD piyasası

f: tahmini veriler

Emtia Endeksleri ve Temel Emtia Fiyatları

Emtia fiyatları genel olarak Ekim ayında geriledi

Dünya Bankası tarafından yayınlanan Ekim 2022 dönemi küresel emtia fiyatları verilerine göre emtia fiyatlarında son aylarda genel olarak görülen düşüş trendi devam etmiştir. Enerji fiyatları endeksi 2022 yılı Ekim ayında bir önceki aya göre %7,5 azalarak 2022 yılı Şubat ayından bu yana en düşük seviyesine inmiştir. Doğalgaz fiyatları Ekim ayında bir önceki aya göre %27,6 azalmıştır. Petrol fiyatları aylık bazda %2,4 artmıştır. [2](#).

Metal Fiyatları Endeksi 2020 yılı Kasım ayından beri en düşük seviyesinde

Metal emtia fiyatları endeksi 2022 yılı Ekim ayında bir önceki aya göre %1,7 azalarak üst üste 3 ayı düşüşle kapatmıştır. Metal emtia endeksi 2020 yılı Kasım ayından bu yana en düşük seviyesine inmiştir. Ekim ayında alüminyum fiyatları bir önceki aya göre %1,4 artış göstermiştir. Bakır fiyatları bu dönemde aylık bazda %1,2 azalırken, demir cevheri fiyatları da bir önceki aya göre %7,3 düşmüştür. Yıllık bazda ise metal fiyatları endeksi %20,8 azalmıştır. Küresel ekonomide yavaşlama ve talepte yaşanabilecek azalış beklentisi metal fiyatlarındaki düşüşte de etkili olmaktadır.

Ekim ayında metal emtia endeksi 2020 yılı Kasım ayından bu yana en düşük seviyesine inmiştir

Değerli Metal Fiyatları Endeksi Eylül ayında %4,6 düştü

Değerli metal emtia fiyatları endeksi aylık bazda %0,4 oranında düşmüştür. Endeks değeri 2020 yılı Nisan ayından bu yana en düşük noktasına gerilemiştir. Altın fiyatları aylık bazda 2022 yılı Ekim ayında bir önceki aya göre %1,0 azalırken, gümüş fiyatları ise bu dönemde aylık olarak %2,6 oranında artmıştır. Yıllık bazda değerli metal emtia fiyatları endeksinde azalış oranı %0,4 olarak gerçekleşmiştir. Özellikle ABD ve AB'de sıkılaştırılan mali koşullar değerli metal emtia fiyatlarının son dönemdeki azalışını en fazla tetikleyen faktördür. Ekim 2022 döneminde tarımsal emtia fiyatları endeksi %0,7 düşerken, gıda fiyatları %0,8 artmıştır. Yıllık bazda değerlendirildiğinde ise tarımsal emtia fiyatları endeksi %4,3 oranında, gıda fiyatları %11,0 oranında artış göstermiştir. Ana grup ve temel emtia endekslerinin Ekim 2022 dönemi itibarıyla değişimleri aşağıdaki tablolarda sunulmaktadır. "Yıllık" değişimler Ekim 2022 ayındaki endekslerin bir önceki yılın aynı ayına göre ortalama değişimini, "Aylık" değişimler ise Ekim 2022 ayındaki endekslerin bir önceki aya göre ortalama değişimini ifade etmektedir.

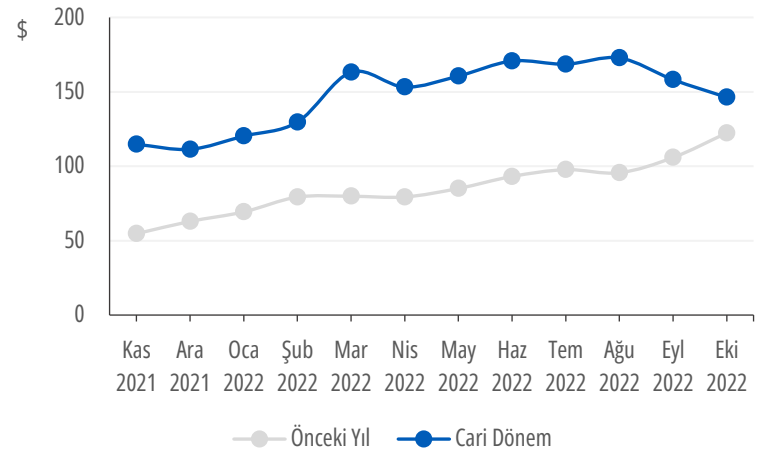
Değerli metal emtia fiyatları endeksi 2020 yılı Nisan ayından bu yana en düşük noktaya gerilemiştir

Enerji Fiyatları Endeksi

Aylık: **-%7,5** Yıllık: **%19,6**

Enerji fiyatları endeksi Ekim ayında bir önceki aya göre %7,5 oranında azalmıştır. Bir önceki yılın aynı ayı ile karşılaştırıldığında ise fiyat endeksi %19,6 artmıştır. Ocak-Ekim 2022 dönemi ortalama endeks değeri bir önceki yılın aynı dönemini kapsayan ortalama değere göre %70,1 üzerinde seyretmektedir. Son 12 aylık dönemde en yüksek endeks değerine 172,77 ile 2022 yılı Ağustos ayında ulaşılırken, en düşük endeks değeri 111,42 ile 2021 yılı Aralık ayında gerçekleşmiştir.

Enerji Fiyatları Endeksi Son 12 Aylık Değişim

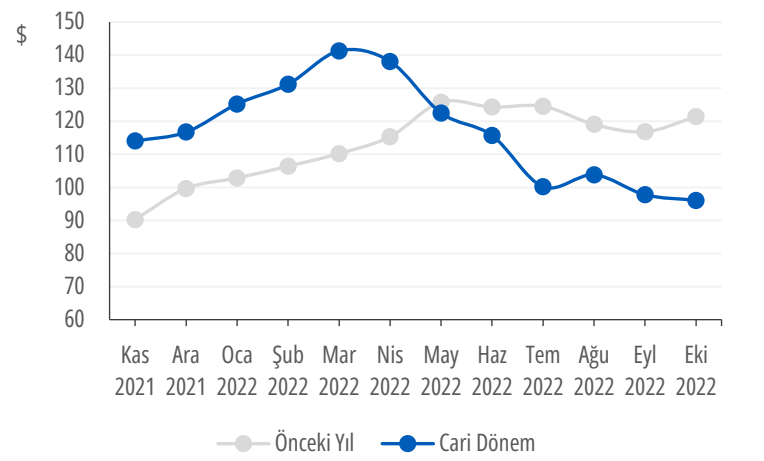

Metal Fiyatları Endeksi

Aylık: **-%1,7** Yıllık: **-%20,8**

Metal fiyat endeksi Ekim ayında bir önceki aya göre %1,7 düşmüştür. Yıllık bazda ise 2022 yılının Ekim ayında bir önceki yılın aynı ayına göre fiyat endeksi %20,8 azalmıştır. Ocak-Ekim 2022 dönemi ortalama endeks değeri bir önceki yılın aynı dönemini kapsayan ortalama değer %0,5 üzerindedir. Son 12 aylık dönemde en yüksek endeks değerine 141,28 ile 2022 yılı Mart ayında ulaşılırken, en düşük endeks değeri 96,09 ile 2022 yılı Ekim ayında gerçekleşmiştir.

Metal Fiyatları Endeksi Son 12 Aylık Değişim

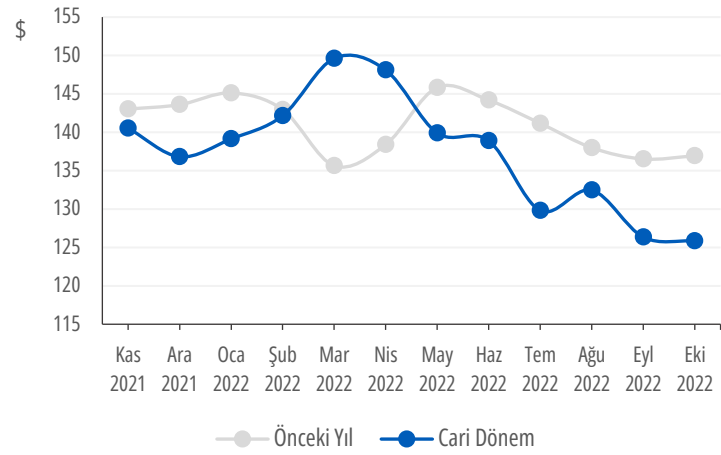

Değerli Metal Fiyatları Endeksi

Aylık: **-%0,4** Yıllık: **-%8,1**

Değerli metaller fiyat endeksi Ekim ayında aylık bazda %0,4 azalmıştır. Yıllık bazda ise endeksin azalış oranı %8,1 olarak gerçekleşmiştir. Ocak-Ekim 2022 dönemi ortalama endeks değeri bir önceki yılın aynı dönemini kapsayan ortalama endeks değerine göre %2,3 daha düşüktür. Son 12 aylık dönemde en yüksek endeks değerine 149,63 ile 2022 yılı Mart ayında ulaşılırken, en düşük endeks değeri 125,84 ile 2022 yılı Ekim ayında gerçekleşmiştir.

Değerli Metal Fiyatları Endeksi Son 12 Aylık Değişim

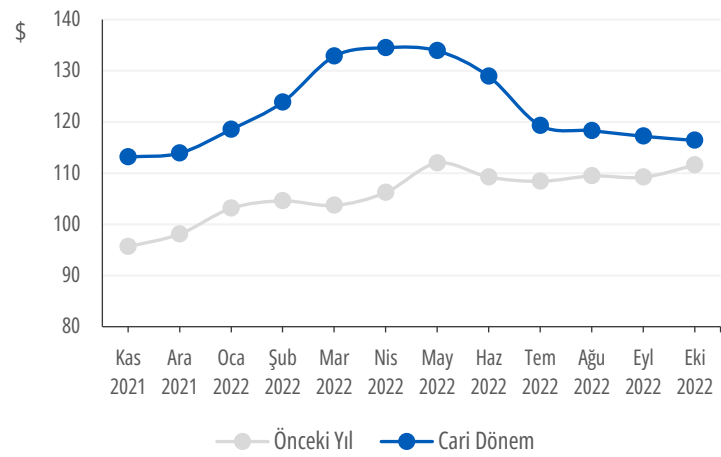

Tarımsal Emtia Fiyatları Endeksi

Aylık: **-%0,7** Yıllık: **%4,3**

Tarımsal fiyat endeksi Ekim ayında aylık bazda %0,7 azalmış olup, yıllık bazda ise %4,3 oranında artmıştır. Ocak-Ekim 2022 dönemi ortalama endeks değeri bir önceki yılın aynı dönemini kapsayan ortalama değerine %15,4 üzerinde seyretmektedir. Son 12 aylık dönemde en yüksek endeks değerine 134,50 ile 2022 yılı Nisan ayında ulaşılırken, en düşük endeks değeri 113,15 ile 2021 yılı Kasım ayında gerçekleşmiştir.

Tarımsal Emtia Fiyatları Endeksi Son 12 Aylık Değişim

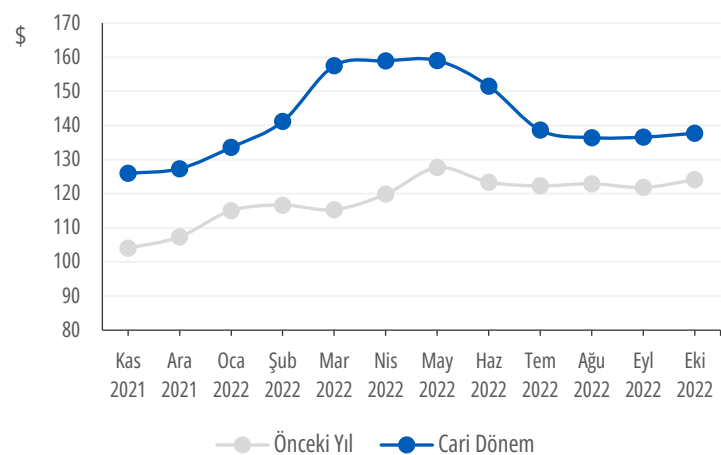

Gıda Fiyatları Endeksi

Aylık: **%0,8** Yıllık: **%11,0**

Gıda fiyat endeksi Ekim ayında bir önceki aya göre %0,8 artmıştır. Yıllık bazda ise fiyat endeksi %11,0 artış göstermiştir. Ocak-Ekim 2022 dönemi ortalama endeks değeri bir önceki yılın aynı dönemini kapsayan ortalama endeks değerinin %20,0 üstündedir. Son 12 aylık dönemde en yüksek endeks değerine 159,00 ile 2022 yılı Mayıs ayında ulaşılırken, en düşük endeks değeri 125,94 ile 2021 yılı Kasım ayında gerçekleşmiştir.

Gıda Fiyatları Endeksi Son 12 Aylık Değişim

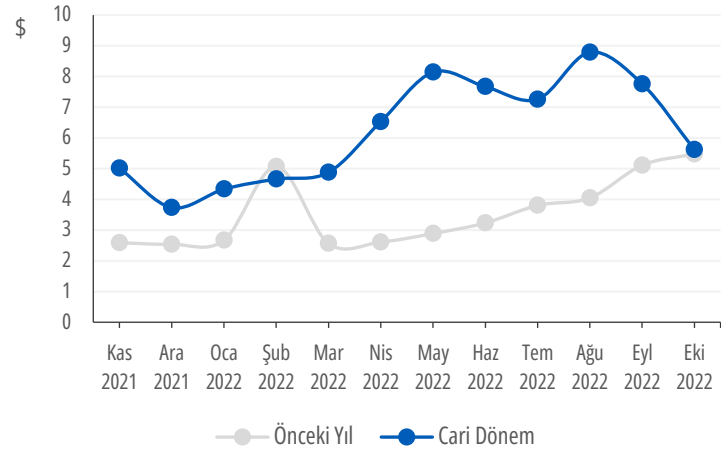
Doğalgaz Fiyatları

Aylık: **-%27,6** Yıllık: **%2,6**

Doğalgaz fiyatları 2022 yılı Ekim ayında bir önceki aya göre %27,6 azalmıştır. Yıllık bazda ise fiyatlar bir önceki yılın aynı ayına göre %2,6 daha yukarıda seyretmektedir. Ocak-Ekim 2022 dönemindeki 10 aylık fiyatların ortalaması Ocak-Ekim 2021 dönemine kıyasla %75,2 daha yüksektir. Son 12 aylık dönemde en yüksek aylık ortalama fiyat 8,79 \$/mmBtu ile 2022 yılı Ağustos ayında gerçekleşirken, en düşük fiyat 3,73 \$/mmBtu ile 2021 yılı Aralık ayında gerçekleşmiştir.

Not: Doğalgaz fiyatları için ABD piyasa fiyatları kullanılmaktadır.

Doğalgaz Fiyatları Son 12 Aylık Değişim

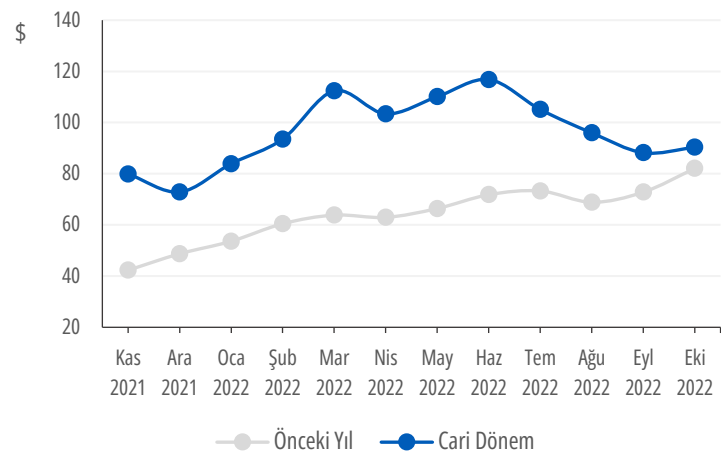
Petrol Fiyatları

Aylık: **%2,4** Yıllık: **%10,1**

Ekim ayında petrol fiyatları aylık bazda %2,4 artmıştır. Yıllık bazda ise fiyatlar geçen yılın aynı dönemine göre %10,1 yukarıda seyretmektedir. Ocak-Ekim 2022 dönemindeki fiyatların ortalaması geçen yılın aynı dönemindeki ortalama fiyata kıyasla %47,9 daha yüksektir. Son 12 aylık dönemde en yüksek aylık ortalama fiyat 116,80 \$/varil ile 2022 yılı Haziran ayında gerçekleşirken, en düşük fiyat 72,87 \$/varil ile 2021 yılı Aralık ayında gerçekleşmiştir.

Not: Petrol fiyatları için Brent, WTI ve Dubai ham petrol fiyatlarının ortalaması kullanılmaktadır.

Petrol Fiyatları Son 12 Aylık Değişim

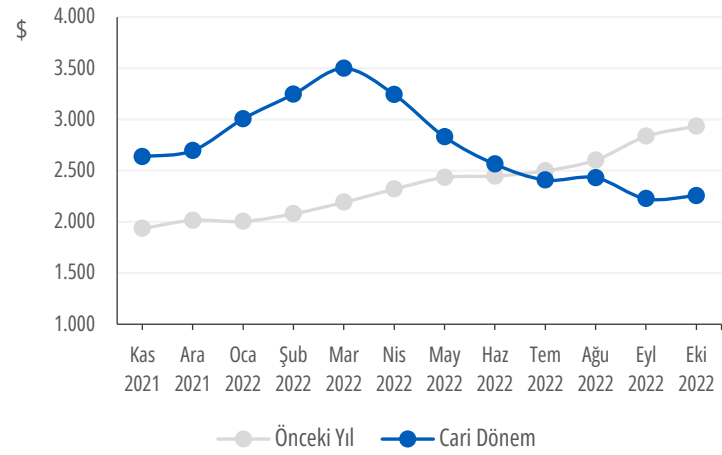

Alüminyum Fiyatları

Aylık: %1,4 Yıllık: -%23,1

Alüminyum fiyatları Ekim ayında bir önceki aya göre %1,4 artmıştır. Yıllık bazda ise fiyatlar %23,1 düşmüştür. Ocak-Ekim 2022 dönemindeki fiyatların ortalaması Ocak-Ekim 2021 dönemine kıyasla %13,8 daha yüksektir. Son 12 aylık dönemde alüminyum fiyatları 2022 yılı Mart ayında ortalama 3.498,37 \$/ton ile zirve noktasına ulaşmıştır. 2022 yılı Eylül ayında ise 2.224,76 \$/ton fiyat ile son 12 aydaki en düşük seviyesine düşmüştür.

Alüminyum Fiyatları Son 12 Aylık Değişim

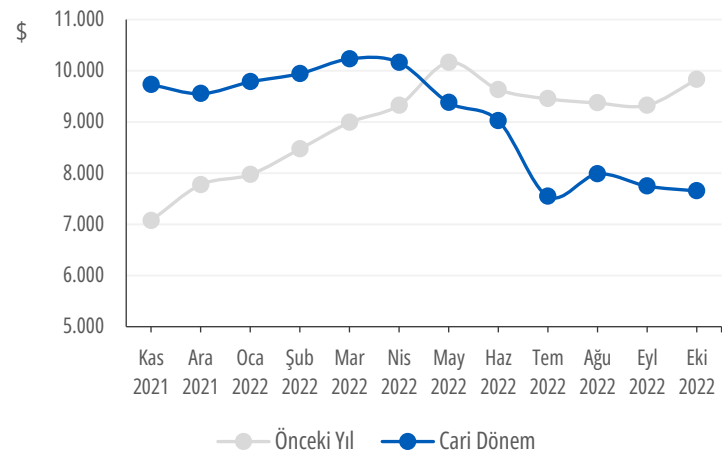

Bakır Fiyatları

Aylık: -%1,2 Yıllık: -%22,2

Bakır fiyatları 2022 yılı Ekim ayında bir önceki aya göre %1,2 azalmıştır. Yıllık bazda ise fiyatlar %22,2 azalmıştır. Ocak-Ekim 2022 dönemini kapsayan fiyatların ortalaması Ocak-Ekim 2021 dönemine kıyasla %3,3 daha düşüktür. Son 12 aylık dönemde en yüksek aylık ortalama fiyat 10.230,89 \$/ton ile 2022 yılı Mart ayında gerçekleşirken, en düşük fiyat 7.545,00 \$/ton ile 2022 yılı Temmuz ayında gerçekleşmiştir.

Bakır Fiyatları Son 12 Aylık Değişim

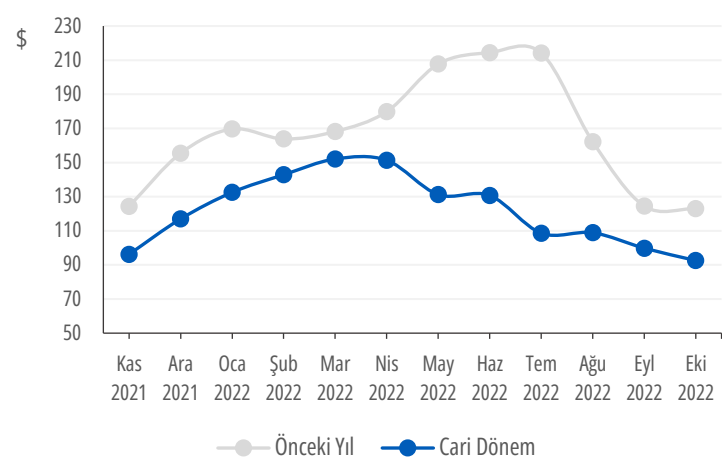

Demir Fiyatları

Aylık: -%7,3 Yıllık: -%24,7

Demir cevheri fiyatları 2022 yılı Ekim ayında bir önceki aya göre %7,3 azalmıştır. Yıllık bazda ise fiyatlardaki düşüş %24,7 olarak gerçekleşmiştir. Ocak-Ekim 2022 döneminde fiyatların ortalaması Ocak-Ekim 2021 dönemine kıyasla %27,6 daha düşüktür. Son 12 aylık dönemde en yüksek aylık ortalama fiyat 152,07 \$/ton ile 2022 yılı Mart ayında gerçekleşirken, en düşük fiyat ise 92,56 \$/ton ile 2022 yılı Ekim ayında gerçekleşmiştir.

Demir Fiyatları Son 12 Aylık Değişim

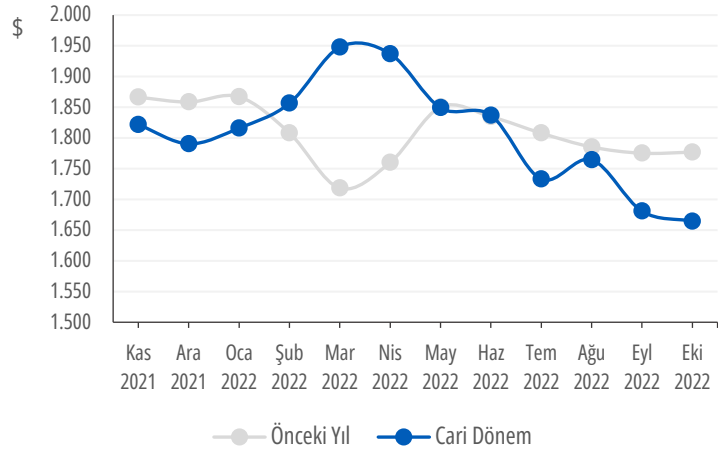

Altın Fiyatları

Aylık: **-%1,0** Yıllık: **-%6,3**

Altın fiyatları aylık bazda 2022 yılı Ekim ayında bir önceki aya göre %1,0 azalmıştır. Yıllık bazda ise fiyatlar %6,3 düşmüştür. Ocak-Ekim 2022 dönemindeki 10 aylık fiyatların ortalaması Ocak-Ekim 2021 dönemine kıyasla %0,6 daha yüksektir. Son 12 aylık dönemde en yüksek aylık ortalama fiyat 1.947,83 \$/ons ile 2022 yılı Mart ayında gerçekleşmiştir. En düşük fiyat ise 1.664,45 \$/ons ile 2022 yılı Ekim ayında gerçekleşmiştir.

Altın Fiyatları Son 12 Aylık Değişim

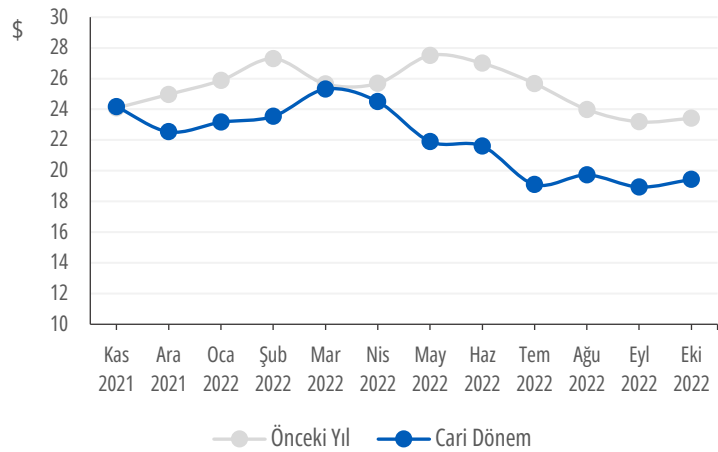

Gümüş Fiyatları

Aylık: **%2,6** Yıllık: **-%17,0**

Gümüş fiyatları Ekim ayında bir önceki aya göre %2,6 artmıştır. Yıllık bazda ise fiyatlar %17,0 düşmüştür. Ocak-Ekim 2022 dönemindeki 10 aylık fiyatların ortalaması Ocak-Ekim 2021 dönemine kıyasla %14,9 daha düşüktür. Son 12 aylık dönemde en yüksek aylık ortalama fiyat 25,31 \$/ons ile 2022 yılı Mart ayında gerçekleşmiştir. En düşük fiyat ise 18,94 \$/ons ile 2022 yılı Eylül ayında gerçekleşmiştir.

Gümüş Fiyatları Son 12 Aylık Değişim

Ana Grup Emtia Endeksleri Değişimleri

Emtia Endeksleri	2010 Baz Yıl	2020				2021				2022			Ocak-Ekim 2021 Ort.	Ocak-Ekim 2022 Ort.	Yıllık Ort. Değ.	Ekim 2021	Ekim 2022	Yıllık Değ.	Eylül 2022	Ekim 2022	Aylık Değ.
		Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3									
Enerji	100	60,5	38,8	52,0	56,3	76,1	85,9	99,7	116,2	137,7	161,5	166,5	90,8	154,3	70,1%	122,3	146,3	19,6%	158,2	146,3	-7,5%
Tarım	100	85,7	82,0	87,1	95,2	103,8	109,1	109,0	112,9	125,1	132,4	118,3	107,7	124,4	15,4%	111,6	116,4	4,3%	117,2	116,4	-0,7%
Metal	100	73,1	69,1	82,6	91,8	106,5	121,8	120,1	117,4	132,6	125,4	100,6	116,7	117,2	0,5%	121,4	96,1	-20,8%	97,8	96,1	-1,7%
Değerli Metal	100	118,3	125,6	146,3	144,0	141,2	142,8	138,6	138,1	143,6	142,3	129,5	140,5	137,2	-2,3%	136,9	125,8	-8,1%	126,4	125,8	-0,4%
Gıda	100	90,8	86,5	91,8	103,4	115,7	123,6	122,3	125,8	144,1	156,5	137,2	120,9	145,1	20,0%	124,1	137,7	11,0%	136,6	137,7	0,8%

Temel Emtia Fiyatları Değişimi

Değer: ABD Doları		2020				2021				2022			Ocak-Ekim 2021 Ort.	Ocak-Ekim 2022 Ort.	Yıllık Ort. Değ.	Ekim 2021	Ekim 2022	Yıllık Değ.	Eylül 2022	Ekim 2022	Aylık Değ.
Emtia	Birim	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3									
Doğal gaz*	mmBtu	1,9	1,7	2,0	2,5	3,4	2,9	4,3	4,7	4,6	7,4	7,9	3,7	6,6	75,2%	5,5	5,6	2,6%	7,8	5,6	-27,6%
Petrol**	varil (~159 litre)	49,1	30,3	42,0	43,6	59,3	67,1	71,7	78,3	96,6	110,1	96,4	67,6	100,0	47,9%	82,1	90,3	10,1%	88,2	90,3	2,4%
Kauçuk	pound (~454 gr)	1,60	1,36	1,68	2,27	2,34	2,19	1,85	1,91	2,07	2,06	1,62	2,10	1,88	-10,7%	1,87	1,50	-19,8%	1,48	1,50	1,4%
Alüminyum	ton	1.691	1.498	1.708	1.919	2.091	2.400	2.645	2.755	3.250	2.879	2.355	2.434	2.771	13,8%	2.934	2.256	-23,1%	2.225	2.256	1,4%
Bakır	ton	5.634	5.351	6.525	7.185	8.477	9.706	9.382	9.703	9.985	9.521	7.758	9.252	8.944	-3,3%	9.829	7.651	-22,2%	7.746	7.651	-1,2%
Demir cevheri	ton	90,8	93,9	117,8	133,2	167,2	200,7	166,9	112,0	142,5	137,7	105,8	172,7	125,0	-27,6%	122,9	92,6	-24,7%	99,8	92,6	-7,3%
Kurşun	ton	1.844	1.676	1.876	1.904	2.014	2.128	2.333	2.326	2.325	2.196	1.976	2.177	2.149	-1,3%	2.345	2.000	-14,7%	1.870	2.000	6,9%
Altın	ons (~28 gr)	1.583	1.710	1.912	1.875	1.798	1.815	1.789	1.796	1.873	1.874	1.726	1.798	1.809	0,6%	1.777	1.664	-6,3%	1.681	1.664	-1,0%
Gümüş	ons (~28 gr)	16,9	16,3	24,5	24,4	26,3	26,7	24,3	23,4	24,0	22,7	19,3	25,5	21,7	-14,9%	23,4	19,4	-17,0%	18,9	19,4	2,6%

*Doğalgaz fiyatları için ABD piyasa fiyatları kullanılmaktadır.

**Petrol fiyatları için Brent, WTI ve Dubai ham petrol fiyatlarının ortalaması kullanılmaktadır.

Notlar

- Emtia endeksleri: Ana emtia gruplarındaki fiyat değişimlerini kolayca takip edebilmek amacıyla emtia fiyatlarını belirli yüzdesel ağırlıkta gruplandırarak referans bir yıla göre fiyat seviyesini gösteren endekslerdir.
- Dünya Bankası tarafından emtia fiyatlarına ilişkin veriler <https://www.worldbank.org/en/research/commodity-markets> internet sitesinde yayınlanmakta ve düzenli olarak her ay güncellenmektedir.
- Dünya Bankası veritabanından alınan son aylara ilişkin veriler geçici olup ilerleyen dönemlerde revize edilebilmektedir.
- Ana Grup Emtia Fiyat Endekslerinin hesaplanmasında kullanılan emtialar aşağıda listelenmiştir.
- Enerji Emtiaları Fiyat endeksi: ham petrol (%84), kömür (%4,7), doğal gaz (%10,8)
- Tarım Emtiaları Fiyat Endeksi: gıda (%61,7), içecek (%12,9), tarımsal hammadde (%25,4)
- Gıda Emtiaları Fiyat Endeksi: Tahıl (%28,2), bitki yağları (%40,8), diğer gıdalar (%31,0)
- Metal Emtialar Fiyat Endeksi: alüminyum (%26,7), bakır (%38,4), demir cevheri (%18,9), kurşun (%1,8), nikel (%8,1), kalay (%2,1), çinko (%4,1)
- Değerli Metal Emtiaları Fiyat Endeksi: altın (%77,8), gümüş (%18,9), platin (%3,3)
- Endeks hesaplamalarında kullanılan fiyatlar çeşitli uluslararası kaynaklardan sağlanmaktadır. Örnek: doğal gaz fiyatları için Bloomberg, Thomson Reuters, The Wall Street Journal ve Dünya Bankası kaynaklarından "Natural Gas (U.S.), spot price at Henry Hub, Louisiana spot prices" piyasa verileri kullanılmaktadır.
- Aylık fiyatlar haftalık ve günlük fiyatların ortalaması alınarak, dönemsel fiyatlar ise aylık fiyatların ortalaması alınarak hesaplanmaktadır.

SKDM ile İlgili Merak Edilen Sorular

Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması

SKDM nedir?

Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması, Avrupa Birliği sınırları dahilinde ticari malların üretimi esnasında oluşan karbon maliyetlerine eşdeğer bir maliyetin Avrupa Birliği ülkelerine ithal edilen mallara da uygulanmasına ilişkin düzenleyici bir sistemdir. Bu düzenleme özellikle üretim sırasında yoğun sera gazı emisyonu gerçekleştirilen sektörler odaklanmaktadır. Düzenlemenin DTÖ tarafından belirlenen uluslararası ticaret kuralları ile uyumlu olarak gerçekleştirilmesi konusunda hassasiyet gösterilmektedir².

Avrupa Birliği tarafından SKDM ile ilgili olarak yürürlüğe giren henüz net bir karar bulunmamaktadır. Düzenleme halen taslak durumdadır. Avrupa Birliği'nde genel olarak üye devletleri bağlayıcı hukuki düzenlemelerin kabul edilmesi üç farklı Avrupa Birliği organının birlikte çalışması ile mümkün olmaktadır. Bu kapsamda Avrupa Komisyonu tarafından hazırlanan taslak düzenleme önerilerinin, yasama organları olan Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Birliği Konseyi tarafından onaylanması veya ortak bir noktada uzlaşılması gerekmektedir. Bu süreç SKDM özelinde değerlendirildiğinde, söz konusu üç Avrupa Birliği organının kendi taslak metinlerini yayınlamış olduklarını görülmektedir. Düzenlemenin yürürlüğe girecek son hali için ise görüşmeler halen devam etmektedir. Bu görüşmeler sonucunda düzenlemenin 2022 yılı sonuna kadar son şeklini alacağı öngörülmektedir.

SKDM ile ne amaçlanıyor?

SKDM esas olarak Avrupa Birliği'ndeki "karbon kaçağı" riskini azaltmak için tasarlanmış bir düzenlemedir. Avrupa Birliği içinde mevcut durumda Emisyon Ticaret Sistemi ile karbon fiyatlandırması uygulanmaktadır. Ancak Avrupa Birliği iklim değişikliği ile mücadele sürecinde ETS kapsamında sağlanan ücretsiz tahsisatların azaltılarak sıfırlanmasını planlanmaktadır. Ücretsiz tahsisatların sıfırlanması ise firmaların karbon maliyetlerinin yükselmesini beraberinde getirerek karbon kaçağı riskini artırmaktadır. SKDM ile mevcut uygulamadaki ETS'ye eş değer bir karbon fiyatlandırma düzenlemesinin Avrupa Birliği'ne

SKDM ile ilgili olarak, Avrupa Komisyonu, Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Birliği Konseyi arasındaki müzakerelerin bir sonraki turu 8 Kasım tarihinde gerçekleştirilecektir

ithal edilen ürünlere de uygulanması hedeflenmektedir. Bu sayede Avrupa Birliği'nde faaliyet gösteren işletmelerin üretimlerini yurtdışına taşıması sonucu oluşabilecek karbon kaçağı riskinin önüne geçilmesi amaçlanmaktadır. Bu durum aynı zamanda iklim değişikliği ile mücadeleyi de destekler niteliktedir. Uygulamanın bir diğer amacı ise Avrupa Birliği dışındaki ülkelerde yerleşik üreticilerin sera gazı emisyonlarını azaltmaları konusunda yönlendirilmesidir. Düzenleme ile ayrıca iklim değişikliği ile mücadele için kullanılacak bir gelir kaynağı elde edilmesi de amaçlanmaktadır.

SKDM hangi ülkelere uygulanacak?

Taslak düzenlemeye göre SKDM, Avrupa Birliği dışındaki üçüncü taraf ülkelere ithal edilen ticari mallara uygulanacaktır. Avrupa Birliği'nin ETS düzenlemesini uygulayan İzlanda, Norveç ve Lihtenşyan gibi EFTA ülkeleri ile İsviçre SKDM kapsamı dışında tutulmaktadır. Avrupa Birliği'ndeki ETS'ye eş değer bir karbon fiyatlandırma mekanizmasına sahip ülkelerin de kapsam dışında tutulacağı belirtilmektedir. Ayrıca toplam gönderim başına değeri 150 Euro'yu geçmeyen ticari mallar da düzenleme dışında bırakılmaktadır.

Avrupa Birliği'ndeki ETS'ye eş değer bir karbon fiyatlandırma mekanizmasına sahip ülkelerin SKDM kapsamı dışında tutulacağı belirtilmektedir.

SKDM kapsamında raporlanacak emisyon kategorileri neler?

İlk etapta doğrudan emisyonlar içinde değerlendirilen "sabit yanma" ve "proses emisyonları" ile dolaylı emisyonlar içindeki "enerjiden kaynaklanan dolaylı emisyonların" kapsam dahilinde olması öngörülmektedir. "Doğrudan emisyonlar", işletmelerin doğrudan kontrolündeki üretim süreçlerinden kaynaklanan emisyonlar olarak tanımlanmaktadır. Bu tür emisyonlara üretim süreçlerinde kullanılan ısıtma ve soğutma işlemlerinin oluşturduğu emisyonlar da dahildir. "Enerji dolaylı emisyonlar" ise ticari malların üretiminde sarf edilen elektrik enerjisinin elde edilmesinden kaynaklanan emisyonlardır. İlerleyen aşamalarda diğer dolaylı emisyonların da SKDM kapsamına alınması ihtimali bulunmaktadır.

SKDM'de süreç nasıl işleyecek?

Düzenlemenin yöneticisi olan Avrupa Komisyonu içinde merkezi bir kayıt sistemi açacaktır. Üçüncü ülkelere Avrupa Birliği'ne ihracat gerçekleştiren firmaların "operatör" olarak bu sisteme kayıt olması gerekecektir. Avrupa Birliği içindeki ithalatçılar da "Yetkilendirilmiş Beyan Sahibi" olarak bu sisteme kayıt olacaklardır. Bu sistem sayesinde ihtiyaç duyulan ithalat ve emisyon bilgilerinin toplanması öngörülmektedir. Bu kapsamda Avrupa Birliği'ne ihracat gerçekleştiren firmalardan emisyonlarını raporlamaları, akredite kuruluşlara doğrulatmaları ve ilgili bilgileri kayda almaları talep edilmektedir.

2023 yılında başlatılması planlanan geçiş dönemi kapsamında işletmelerden raporlama yapılması talep edilecektir

SKDM'nin 2023 yılından itibaren bir geçiş dönemi ile başlaması planlanmaktadır. Daha önceki taslak düzenlemelerde geçiş döneminin 3 yıllık bir süreyi kapsayacağı belirtilmiştir. Ancak son taslak metne göre sürenin 2023-2027 yılları arasındaki 4 yıllık süreyi kapsaması gündemdedir. Geçiş sürecinde sadece raporlama yapılması talep edilirken, işletmeler açısından SKDM ile ilgili herhangi bir mali yükümlülük oluşmayacaktır. Geçiş dönemi boyunca 3'er aylık dönemler halinde "Yetkilendirilmiş Beyan Sahipleri" olarak tanımlanan Avrupa Birliği'nde yerleşik işletmelerin ithal ettikleri ürünlere ilişkin "SKDM Raporları" hazırlanması gerekecektir. Yetkilendirilmiş Beyan Sahipleri ise, hazırlayacakları raporlarda yer alan verileri bahsi geçen merkezi sistem aracılığıyla üçüncü ülkelerdeki ihracatçılardan temin edeceklerdir. Mali yükümlülüklerin başlayacağı geçiş dönemi sonundan itibaren ise ihraç edilen ticari mallar ile ilgili emisyon bilgilerini içeren "SKDM Beyanı" hazırlanması gerekecektir. Bu aşamada her bir SKDM sertifikasının maliyeti Avrupa Birliği ETS tahsisatlarının hafta kapanışındaki ortalama ücreti üzerinden belirleniyor olacaktır. Bu bedeller Avrupa Birliği'nin Resmi Gazetesinde yayınlanacaktır.

SKDM Kapsamında Yer Alan Sektörler ve GTİP'ler neler?

İlk SKDM düzenleme taslağı Avrupa Komisyonu tarafından 14 Temmuz 2021 tarihinde yayınlanarak Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Birliği Konseyi'ne sunulmuştur². Bu ilk taslak metne göre SKDM'nin demir-çelik, alüminyum, gübre, çimento ve elektrik enerjisi sektörlerini kapsamı öngörülmektedir. Taslak metinde SKDM kapsamına alınması tavsiye edilen GTİP bazında ürün grupları liste halinde sunulmuştur.

İlgili çalışma grupları tarafından gerçekleştirilen çalışmalar neticesinde 15 Mart 2022 tarihinde Avrupa Birliği Konseyi, Avrupa Komisyonu tarafından hazırlanan SKDM düzenleme taslağında genel olarak anlaşmaya vardığını duyurmuş ve mevcut sektörlerde kapsama dahil edilmesi öngörülen ilave GTİP'lerin yer aldığı taslak düzenleme metnini yayınlamıştır². Avrupa Birliği Konseyi tarafından SKDM kapsamına ilave edilmesi uygun görülen GTİP bazında ürün grupları liste halinde sunulmuştur.

22 Haziran 2022 tarihinde ise Avrupa Parlamentosu SKDM'nin organik kimyasallar, hidrojen, amonyak ve plastik sektörlerini kapsayacak şekilde genişletilmesi yönünde uzlaşarak ilgili değişiklikleri içeren taslak SKDM düzenlemesini yayınlamıştır². Bahsi geçen taslak metinde yer alan ve Avrupa Parlamentosu tarafından SKDM kapsamına ilave edilmesi uygun görülen GTİP bazında ürün grupları liste halinde verilmiştir.

Mevcut durumda SKDM kapsamına giren GTİP'ler ile ilgili henüz net bir karar alınmış değildir. Avrupa Komisyonu, Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Birliği Konseyi arasındaki müzakere süreci devam etmektedir. Söz konusu müzakereler sonucunda düzenlemenin 2022 yılı sonuna kadar nihai halini alacağı tahmin edilmektedir.

Mevcut durumda SKDM kapsamına giren GTİP'ler ile ilgili henüz nihai bir karar alınmış değildir. Avrupa Komisyonu, Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Birliği Konseyi arasındaki müzakere süreci devam etmektedir

Liste 1: Avrupa Komisyonu'nun sunduğu taslakta yer alan GTİP'ler

Çimento

2523.10.00	Çimento; Klinker
2523.21.00	Çimento; Portland; Beyaz
2523.29.00	Çimento; Portland; Diğer
2523.90.00	Su Altında Sertleşen Diğer Çimentolar

Elektrik Enerjisi

2716.00.00	Elektrik Enerjisi
------------	-------------------

Gübre

2808.00.00	Nitrik Asit; Sülfonitrik Asitler
2814	Saf Amonyak veya Amonyagin Sulu Çözeltileri
2834.21.00	Potasyum Nitrat
3102	Azotlu Mineral veya Kimyasal Gübreler
3105	Azot, Fosfor ve Potasyumun ikisini veya Üçünü İçeren Mineral veya Kimyasal Gübreler (3105.60.00 GTİP'i hariç)

Demir - Çelik

72	Demir ve Çelik (7202 ve 7204 GTİP'leri hariç)
7301	Demir veya Çelikten Palplanlar; Demir veya Çelikten Kaynak Yapılmış Profiller

7302	Demir veya Çelikten Demiryolu ve Tramvay Hattı Malzemesi (Ray, Makas Dilleri, Makas Göbekleri, Gergi)
7303.00	Dökme Demirden İnce ve Kalın Borular ve İçi Boş Profiller
7304	Demir (Dökme Demir Hariç) ve Çelikten İnce ve Kalın Borular ve İçi Boş Profiller (Dikişsiz)
7305	Demir veya Çelikten Diğer İnce ve Kalın Borular (Kaynaklı, Perçinli) (Kesitleri Daire Şeklinde)
7306	Demir veya Çelikten Diğer İnce ve Kalın Borular ve İçi Boş Profiller
7307	Demir veya Çelikten Boru Bağlantı Parçaları (Rakorlar, Dirsekler ve Manşonlar Gibi)
7308	Demir veya Çelikten İnşaat ve İnşaat Aksamı, İnşaatta Kullanılmak Üzere Hazırlanmış Demir veya Çelik
7309	Demir veya Çelikten Depo, Sarnıç, Küvler vb Kaplar (Hacmi > 300 Lt ve Mekanik veya Termik Tertibatı..)
7310	Demir veya Çelikten Depo, Sarnıç, Küvler vb Kaplar (Hacmi <= 300 Lt ve Mekanik veya Termik Tertibatı..)
7311	Demir veya Çelikten Sıkıştırılmış veya Sıvı Hale Getirilmiş Gazlar İçin Kaplar

Alüminyum

7601	İşlenmemiş Alüminyum
7603	Alüminyum Tozları ve İnce Pulları
7604	Alüminyumdan Çubuklar ve Profiller
7605	Alüminyum Teller
7606	Alüminyum Saclar, Levhalar, Şeritler (Kalınlığı 0,2 mm. yi Geçenler)
7607	Alüminyumdan Yaprak ve Şeritler (Kalınlık <= 0, 2 mm)
7608	Alüminyumdan İnce ve Kalın Borular
7609.00.00	Alüminyum Boru Bağlantı Parçaları (Rakorlar, Dirsekler, Manşonlar vb.)

Liste 2: Avrupa Birliği Konseyi'nin sunduğu taslakta yer alan ilave GTİP'ler

Çimento

2523.30.00	Çimento; şaplı
------------	----------------

Demir-Çelik

7326	Demir veya çelikten diğer eşya
------	--------------------------------

Alüminyum

7610	Alüminyumdan inşaat (94.06'daki prefabrik yapılar hariç) , inşaat aksamı ve inşaat için alüminyum saclar, çubuklar,profiller, borular ve benzerleri
7611.00.00	Alüminyumdan depolar, sarnıçlar, küvler vb. kaplar (sıkıştırılmış/sıvı gaz için olmayan); hacmi > 300 Lt, mekanik/termik tertibatı bulunmayan
7612	Alüminyumdan depolar, fiçılar, variller, bidonlar vb. kaplar (sıkıştırılmış/sıvı gaz için olmayan); hacmi <= 300 Lt, mekanik/termik tertibatı olmayan
7613.00.00	Sıkıştırılmış veya sıvılaştırılmış gaz için alüminyumdan kaplar
7614	Alüminyumdan demetlenmiş teller, kablolar, örme halatlar ve benzerleri (elektrik için izole edilmemiş olanlar)
7616	Alüminyumdan diğer mamuller

Liste 3: Avrupa Parlamentosu'nun sunduğu taslakta yer alan ilave GTİP'ler

Çimento

2523.30.00 Çimento; şaplı

Anorganik Kimyasallar

2804.10.00 Hidrojen

Gübre

2814.10.00 Susuz (saf) amonyak

2814.20.00 Amonyanın sulu çözeltileri

Organik Kimyasallar

29 Organik kimyasal ürünler

Plastik

39 Plastikler ve mamulleri

Yeşil dönüşüm ile ilgili bilinmesi gereken önemli kavramlar ve açıklamalara İMMİB internet sitesinde yayınlanan [Yeşil Sözlük](#) bölümünden ulaşılabilir.

Yeni Nesil İhracat Destekleri

5973 Sayılı İhracat Destekleri Hakkında Karar

Ticaret Bakanlığı tarafından ihracata yönelik mevcut ve yeni destek programlarının bütüncül olarak tek çatı altında toplanması amaçlanmaktadır. Bu kapsamda ülke ihracatımızın artırılmasına yönelik işletmelerin daha fazla ve etkin biçimde desteklenmesini amaçlayan 5973 Sayılı İhracat Destekleri Hakkında Karar, 18 Ağustos 2022 tarihli ve 31927 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir². Bahse konu Karar ile birlikte ihracatçı firmalara sağlanan mevcut devlet desteklerinde destek miktarı, yıllık yararlanma sayısı, başvuru süreci gibi konularda önemli iyileştirmeler sağlanırken, aynı zamanda uluslararası ticaretin değişen yapısına uygun olarak yeni ihracat destekleri de sunulmaktadır. Yaklaşık 200 sayfayı ulaşan 14 farklı mevzuat ile düzenlenen tüm destekler Çerçeve Üst bir Kararda toplanmıştır. Karar’ın dikkat çeken bir özelliği destek oranlarının %50 ya da %75 olarak düzenlenerek sadeleştirilmesidir. Ayrıca ihracatçı firma sayısının artırılması ve e-ihracatın yaygınlaştırılması amacıyla yeni nesil destekler tasarlanmıştır².

İhracat Destekleri Hakkında Karar ile birlikte ihracatçı firmalara sağlanan mevcut devlet desteklerinde destek miktarı, yıllık yararlanma sayısı, başvuru süreci gibi konularda önemli iyileştirmeler sağlanırken, aynı zamanda uluslararası ticaretin değişen yapısına uygun olarak yeni ihracat destekleri de sunulmaktadır.

5973 Sayılı İhracat Destekleri Hakkında Karar ile Sağlanan Destekler

Firmalara Yönelik Destekler

- Pazara Giriş Projesi Hazırlama Desteği (Yeni)
- Çok Kanallı Zincir Mağaza Desteği (Yeni)
- Yurt Dışı Marka Tescil Faaliyetlerinin Desteklenmesi
- Pazara Giriş Belgelerinin Desteklenmesi
- Yurt Dışı Fuar Desteği
- Yurt Dışı Pazar Araştırması Desteği
- Yurt Dışı Şirket ve Yurt Dışında Yerleşik Şirkete Ait Marka Alım Yurt Dışı Desteği
- Yurt İçi Fuar Desteği
- Birim Kira Desteği
- Küresel Tedarik Zinciri Yetkinlik Projesi Desteği
- Tanıtım Desteği
- İhracat Kredi Sigortası Tazmin Desteği
- Eximbank’ın Uyguladığı Faiz Oranı ile CIRR Arasındaki Farkın Desteklenmesi

Tasarım ve Ürün Geliştirme Projesi Desteği
Proje Bazlı İhracat Sigorta Desteği
Gemi ve Yat Sektöründe Faaliyet Gösteren Şirketlere Tasarım Desteği
Tasarımcı Şirket/Tasarım Ofisi Desteği
Marka ve TURQUALITY® Destek Programı

İşbirliği kuruluşlarına yönelik destekler

İhracat Konsorsiyumları Desteği (Yeni)

UR-GE Projesi Desteği
Pazara Giriş Rapor Desteği
Sanal Fuar Katılım Desteği
Sanal Fuar Organizasyonu Desteği
Sektörel Heyet Destekleri
Sanal Ticaret Heyeti Desteği
Tanıtım Projesi Desteği
Tasarım Organizasyonu Desteği

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

5986 Sayılı E-İhracat Destekleri Hakkında Karar ile Sağlanan Destekler

Dünya çapında e-ticaret özellikle pandemi sürecinde önemli ölçüde artış göstermiştir. Ülkemizde de e-ticaret hacmi son yıllarda giderek artmaktadır. Ticaret Bakanlığı tarafından e-ihracata yönelik işletmelere sağlanan devlet desteklerinde iyileştirmeler yapılmaktadır. Bu kapsamda 5986 Sayılı E-İhracat Destekleri Hakkında Karar ile sağlanan destekler, 25 Ağustos 2022 tarihli ve 31934 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir².

Karar kapsamında yararlanıcılara yönelik desteklerden şirketler, perakende e-ticaret siteleri, B2B platformları, pazaryeleri, e-ihracat konsorsiyumları yararlanabilmektedir. Ayrıca Çin, Hindistan, Japonya, Arjantin, Brezilya, Endonezya, Filipinler ve Hindistan ülkelerine özel destekler de sunulmaktadır. Belirlenen hedef ülkelere yönelik sağlanan destek oranları 20 puana kadar, hedef ülkelere hedef sektörler olması durumunda ilave 25 puana kadar artırılmıştır. Bu kapsamda, bahsi geçen gelişmekte olan ülkelere hem ihracat hem de e-ihracat kanalıyla açılım gerçekleştirilmesi hedeflenmektedir.

Ayrıca Türkiye'nin ihracatçı envanterinin dijital ortama taşınmasına, ithalatçılar ile ihracatçıların buluşmasına, sipariş almalarına ve karşılımlarına, ihracat işlemlerinin dijitalleşmesine ve yeni nesil teknolojilerin kullanılmasına olanak sağlayacak Türkiye E-ihracat Platformu kurulacaktır. Ayrıca E-İhracat Konsorsiyumu statüsü verilen şirketler ile dünyanın önde gelen ülkelerinin kullandığı toplayıcı satıcı modelinin hayata geçirilmesi ve KOBİ'lerin ürünlerini e-ihracat yoluyla yurt dışı pazarlara ulaştırması hedeflenmektedir.

E-İhracat Destekleri Hakkında Karar ile Çin, Hindistan, Japonya, Arjantin, Brezilya, Endonezya, Filipinler ve Hindistan ülkelerine özel destekler sunulmaktadır

5986 Sayılı E-İhracat Destekleri Hakkında Karar ile Sağlanan Destekler

Firmalara Yönelik Destekler

- Pazara Giriş Rapor Desteği
- Dijital Pazaryeri Tanıtım Desteği
- E-İhracat Tanıtım Desteği
- Sipariş Karşılama Hizmeti Desteği
- Depo Kira Desteği

Hedef Ülkelere Özel Destekler

- Çevrim İçi Mağaza ve Hedef Ülke E-Ticaret Paydaşlarından Alınan Hizmet Desteği (Çin, Hindistan, Japonya)
- Pazaryeri Komisyon Gideri Desteği (Arjantin, Brezilya, Endonezya, Filipinler, Hindistan)

İşbirliği Kuruluşlarına Yönelik Destekler

- Sektörel Ticaret Ve Alım Heyeti Desteği
- E-İhracat Tanıtım Projesi Desteği
- E-İhracatı Geliştirme Projesi Desteği

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

Ticaret Bakanlığı tarafından uygulanmasına yönelik çalışma yapılan diğer bir konuda devlet desteklerinde prefinansman modelidir. Mevcut başvuru süreçlerinde önce harcama yapılması, daha sonra destek başvurusunun yapılarak belgelenmesi ve en son olarak destek ödemesinin alınması süreçleri birbirini takip etmektedir. Prefinansman modelinde ise önce başvurunun yapılarak destek için onay alınması, daha sonra destek ödemesinin alınarak harcamalarda bu ödemenin kullanılması amaçlanmaktadır. Prefinansman modelinde Ticaret Bakanlığı, Eximbank ve İGE İhracatı Geliştirme A.Ş. ile birlikte çalışmaktadır.

Ekonomik Arařtırmalar

ekon@immib.org.tr